

Logbog for den tre-årige uddannelse i integreret systemisk terapi. Udarbejdet af Birgit Trembacz (2009)

Integreret systemisk terapi tilpasset de særlige grønlandske forhold og Børnehjemmet i Uummannaq

Første modul på basisåret har følgende overordnede temaer:

- Præsentation af deltagerne (deltagernes historier, som de har lyst til at fortælle den til gruppen)
- Systemisk teori med fokus på det integrerende aspekt i uddannelsen
- Familiesamtalens struktur og proces
- Ændringsteori og motivationsarbejde
- Genogrammer som arbejdsredskab

1.1. Første dag

Præsentation af deltagerne:

Deltagerne beskrev deres livshistorier med vægt på betydningsfulde oplevelser samt hvilken familiestruktur og – dynamik de havde erfaringer med.

Sammenfattende kan siges, at der i gruppen var erfaringer med nogle forældres tidlige dødsfald, fattigdom, mange brudte forhold, vold i primærfamilien samt vold i eget ægteskab, forældres alkoholproblemer, egne alkoholproblemer og psykisk sygdom hos familiemedlemmer. Der var eksempler på, at man som barn havde skullet lære at manøvrere mellem forældres meget forskellige værdisæt, og at bedsteforældregenerationen ofte havde spillet en vigtig rolle (både positiv og negativ) i familien.

Der var eksempler på meget tæt forbundne mor-barn relationer, meget distancerede forældre-barn relationer, hvor bedsteforældre havde måttet tage

over, konfliktsøgende – og konfliktundgående familiedynamikker, familier hvor "problemet" var et tabu og hvor grænsen mellem familie og omverden var hermetisk lukket. Gennemgående for alle i gruppen var, at man på forskellig vis, selv havde været mønsterbrydere i forhold til det, man kom fra.

Systemisk teori med fokus på det integrerede aspekt i uddannelsen:

Der har været et kort historisk rids over udviklingen indenfor området "systemisk familierapi". I slutningen af 40'erne og videre op igennem 50'erne og 60'erne udvikledes systemisk teori som en reaktion på psykodynamisk teori. I stedet for at have fokus på:

- Individet ... havde man fokus på systemet (familien, eller større systemer)
- Intrapsyriske forhold ... fokuserede man på organisering, relationer, mønstre, kommunikation mm.
- Fejl og mangler ... satte man fokus på ressourcer og løsninger.

Grundlæggende i systemisk teori er at man, via inspiration fra bl.a. generel systemteori, lægger vægt på, at årsagsforhold er cirkulære – i modsætning til lineære årsagsforhold - dvs., at der ikke er én årsag til en virkning. Der vil altid være et væld af årsager til et givent problem. Ligeså vil konsekvenserne af problemet ofte være sammenblandede med årsagerne. Derfor er det formålsløst at lede efter og forsøge at udrede årsagen til et problem. Og der findes ikke kun én sandhed.

Man er endvidere optaget af organisering, relationer og kommunikation.

De forskellige retninger hedder:

Strukturel terapi ... hvor man især har fokus på den organisering (struktur) et system har. Begreber som hierarki, subsystemer og rammer bruges til at beskrive et systems organisering.

Strategisk terapi ... hvor man også lægger vægt på et systems organisering, men hvor man vægter meget højt, at terapeuten har et ansvar for at hjælpe familien af med sine symptomer. Derfor er terapeuten strategisk. Det vil sige udtænker en strategi med henblik på at hjælpe familien af med dens problemer.

Milanomodellen, som især er kendt for at have fokus på hypotesedannelse, cirkulær udspørgen mm. Vigtigt indenfor denne retning er også dens fokus på, at terapeuten skal tilstræbe at have en neutral rolle. I Milanomodellen udviklede man derfor mange metoder, hvor formålet bl.a. var at sikre terapeutens neutralitet.

Løsningsfokuseret terapi, hvor man har særlig fokus på løsninger og ikke selve problemet (mere om det på andet modul)

I 80'erne og fremefter udvikledes konstruktivistisk teori. Her har man fokus på, at vi mennesker konstruerer vores egen virkelighed. Konstruktionerne er baseret på ens tidligere erfaringer og har en tendens til at være selvbekræftende.

Socialkonstruktionisme viser hen til, at vi mennesker konstruerer vores egen virkelighed, men her vægtes i særlig grad, at de sociale og kulturelle forhold er afgørende for, hvilken mening den enkelte kan konstruere.

Narrativ terapi bygger på konstruktivisme, socialkonstruktionisme samt sprogforskning. Narrativ betyder historie og den narrative tradition viser hen til, at de historier vi har/fortæller om os selv, kan være hhv. selvbegrænsende og selvudviklende.

Herefter var der et oplæg samt en øvelse i joining, som viser hen til, at man accepterer og anerkender klient/familie på forskellig vis.

Endelig var der et oplæg om, hvordan man kan bruge et strukturelt diagram over en families organisering. Her illustreres familiens organisering og følgende begreber blev introduceret: Hierarki, grænser, subsystemer, relationer, over- og underinvolvering, konflikt.

Anden dag. Her fortsatte det teoretiske oplæg om systemisk teori, hvor begreber som kommunikation og explicitte og implicitte regler blev introduceret. Ligeså at al terapi handler om at finde en passende balance mellem at joine og udfordre klienten/familien. I det øjeblik man sætter spørgsmålstegn ved eller ikke accepterer klientens/familiens virkelighedsopfattelse og organisering udfordrer man den.

Man kan udfordre symptomet, organisering og virkelighedsopfattelse.

En samtales struktur; kontekst, det sociale stadie, det problemafklarende stadie, interaktionsstadiet og kontraktstadiet blev introduceret og der var rollespil, hvor metoden blev illustreret. Rollespillet tog udgangspunkt i en grønlandsk familie, hvor barnet ikke fungerede i skolen.

Tredje dag var der igen teorirepetition samt præsentation af begrebet "kontekst" ... den ramme, der omkranser et problem. Konteksten er med til at

bestemme den mening, vi tillægger problemet. Kontekst kan både være den forståelsesramme (psykologi, psykiatri for ex.), vi bruger til at forstå problemet ud fra, og kan også vise hen til de fysiske rammer samt til den organisation der er omkring problemet.

Reframing og relabeling blev også introduceret og at se et problem fra flere forskellige vinkler blev trænet via små øvelser.

Derudover lavede vi små sketches, hvor deltagerne blev instrueret i at skulle indgå i forskellige former for relationer til de andre gruppemedlemmer (fx. alliancer samt synlige og skjulte koalitioner). Derefter skulle "familien" spille et rollespil, hvor de planlagde deres kommende ferie. De andre gruppedeltagere skulle finde ud af, hvilke slags relationer familiemedlemmerne var blevet instrueret i at skulle spille.

Om eftermiddagen så vi en video med en tre-generations familiesamtale. Gruppen analyserede samtalen med fokus på at få øje på de begreber og metoder, som indtil nu er introduceret på uddannelsen. For eksempel det sociale stadie, det problemafklarende stadie, interaktionsstadiet ... joining, udfordring, reframing samt fokus på ressourcer.

Fjerde dag

Repetition af systemiske begreber plus introduktion af "at det sete afhænger af øjnene, der ser." Når vi skaber en mening, udvælger og fravælger vi informationer. Dette på en måde som vi har lært os. Der er derfor en tendens til, at vi får bekræftet vores forudantagelser. Vi skaber vores egen virkelighed, og ingen kan hævde at have patent på sandheden.

Derefter fulgte oplæg om 1. og 2. ordens ændringer samt oplæg om en ændringsteori samt om, hvordan man kan arbejde med at afdække og styrke en klients/en families motivation. Der var øvelser i "at arbejde med ambivalens" (fordele og ulemper ved problemet, opsummering, dilemma og ansvar tilbage til klient//familie) og "at lægge en handlingsplan (SMART) Vi fortsatte endvidere analysen af videooptagelsen af en familiesamtale.

Femte dag er sidste kursusdag på første modul ... lidt repetition af systemisk teori, bl.a. opsummering af den første samtale samt det integrative aspekt i uddannelsen. Derudover var der oplæg om symmetriske, komplementære og metakomplementære relationer. Dette oplæg blev fulgt op af en lille øvelse, hvor hver især skulle analysere hvilke slags relationer de selv overvejende indgik i.

Dernæst fulgte et oplæg om brugen af genogrammer, når man arbejder med familier. Deltagerne lavede øvelser, hvor de anvendte metoderne på eget familiegenogram.

Om eftermiddagen interviewede man hinanden med udgangspunkt i genogrammerne og ved hjælp af en udleveret spørgsmålsguide.

Vi sluttede dagen af med en lille fantasirejse samt indiske violintoner.

Lillegrupperne

Man mødes i sin lillegruppe tre timer en gang om måneden. Der er udleveret en beskrivelse af formålet med møderne.

Gruppesupervision

Der var stor interesse for at starte en supervisionsgruppe op (to timer pr. mdr. via webcam) med deltagerne fra uddannelsen. Dels med henblik på, at

optimere uddannelsesforløbet, dels for at få omsat teori og metode i praksis. Ruth ville gå videre med at undersøge mulighederne herfor og vil vende tilbage snarest muligt.

Første års andet modul har følgende overordnede temaer:

- Præsentation af to nye deltagere (deltagernes historier, som de har lyst til at fortælle den til gruppen). "De gamle" gruppemedlemmer fortæller kort det vigtigste af deres historie.
- Repetition af systemisk teori og metode, som det blev præsenteret på første modul
- Generelt om kommunikation. Oplæg og små øvelser. Videoanalyse "Morten". Eksternalisering og reflektiv lytten
- Overgangsfænomener og begrebet "punktuation"
- Løsningsfokuseret terapi. Oplæg og øvelser
- Socialkonstruktionisme og narrativ terapi.
- Eksternaliserende tænkning
- Specialeemner vælges og grupper dannes

Sjette dag. Deltagerne indledte dette modul med at lave en follow-up på sidste modul samt orienterede om, hvor de var i deres liv lige nu. Dernæst fulgte en omformuleringsøvelse, hvor for eksempel "en tavs, kedelig mand" blev set som "et menneske, der er god til at give andre plads," og/eller "vejer sine ord på en guldvægt."

"En stor, overvægtig dame" blev omformuleret til "en kvinde, der tør gå mod tidens tendenser."

"Sladder" blev set på som en slags "renselsesproces."

Eftermiddagens tema var kommunikation, hvor der var et oplæg, som understregede de forskellige elementer, der er i en kommunikationsproces, og som påpegede, hvor let det er at misforstå hinanden. Derfor er det for eksempel vigtigt at lytte til den anden på hans/hendes præmisser, forsøge at lægge egne tolkninger til side, være nysgerrig samt at checke sin forståelse af.

Herefter blev der lavet lytteøvelser. Dels én øvelse, hvor man bevidst skulle blokere for kommunikationen og dels én, hvor man på forskellig vis skulle lytte aktivt til den andens problemstilling.

Syvende dag

Da der desværre har været frafald af to deltagere, har gruppen valgt at inddrage to nye deltagere. Den ene tog vi imod i dag og vi bød endnu en deltager, som ikke havde kunnet komme på første modul, velkommen.

Derfor var der endnu en præsentationsrunde, hvor deltagerne fortalte deres historier. De gamle præsenterede sig lidt kortfattet. De nye fik bedre tid. Interessant var det, at de gamle deltageres historier havde ændret sig siden første fortælling.

For eksempel var der mere fokus på ressourcer og mestringsstrategier.

Af hensyn til de nye, men ... viste det sig, også til gavn for de gamle deltagere var der en repetition af systemisk teori og metode samt udviklingen af retningen igennem de sidste ca. 50 år (se beskrivelsen under 1.1). Man øvede "at optegne et felt" (strukturelt diagram) ved brug af den strukturelle teori.

Deltagerne interviewede hinanden og øvede aktiv lytning. Derudover blev der i oplægget tilføjet teorien om "overgange"

og begrebet "puktuation" blev introduceret.

I forhold til overgange blev det nævnt, at man i systemisk teori betragter overgangen i familiens liv som vigtige. Det antages, at når nogen i familien får symptomer, kan det ofte skyldes, at familien ikke har fået tacklet en overgang ordentligt. En overgang kan opstå grundet indefrakommende krav såsom biologiske og udviklingsmæssige ændringer og udefrakommende krav såsom skilsmisse, arbejdsløshed, tab, etc.

"Puktuation" viser hen til, at vi mennesker punktuerer en begivenhedsrække (eller et hændelsesforløb) på forskellig vis. Sagt på en anden måde starter og stopper vi på forskellige punkter i en række af hændelser. Vi har en tendens til at punktuerer og dermed til at skabe mening i en begivenhedsrække ud fra de tidligere erfaringer, vi har gjort os. Man kan altid finde andre måder at punktuerer på og dermed skabe andre forståelser af et givent hændelsesforløb. Hermed illustreres den cirkulære tænkning og årsagsforståelse.

Det sete afhænger af øjnene der ser, og ... der er altid et væld af årsager til et givent problem og konsekvenserne er ofte sammenblandede med årsagerne.

Derfor ses det som nyttesløst at forsøge at udrede en enkelt årsag til et problem. Hvis man i stedet leder efter uhensigtsmæssige mønstre, og forsøger at finde mulige måder at bryde onde cirkler på, eller at udfordre fastlåste mønstre på, vil man undgå skyldsspørgsmålet og finde flere muligheder for ændring.

Endelig sluttede vi dagen af med at gentage øvelsen "reframing og relabeling" (at se et problem fra flere forskellige vinkler), som blev trænet via små øvelser:

Reframing viser hen til at man skifter den ramme eller forståelsesmodel ud som omkranser et problem. Herved kan problemet ses i et andet lys/ få en anden betydning. Relabeling handler om at erstatte et negativt ladet ord med et positivt ladet ord.

Ottende dag. Her startede vi med en samtale om mulige specialeemner, som deltagerne skulle fordybe sig i og præsentere for hinanden på tredje og sidste modul på basisåret.

Følgende emner blev foreslået:

- Seksuelle overgreb, incest
- Selvmord
- Vrede, konflikthåndtering, vold

En endelig beslutning om temaer og grupperinger sker på onsdag.

Formålet med specialerne er, at deltagerne skal sætte sig ind i et emne, de har interesse for. Dernæst skal de forberede "et spændende kursusoplæg for resten af gruppen". Oplægget skal vare to timer og må gerne indeholde små øvelser, videoklip etc. Eneste kriterium, der skal være opfyldt er, at den anvendte litteratur er hentet fra det systemiske område.

Der fulgte en repetition af en familiesamtale struktur og proces, hvor der især blev lagt vægt på at huske at alle familiemedlemmer skal spørges både i den sociale og den problemafklaende fase. Ligeså at man skal følge familiens hierarki og huske, at spørge den der har mest magt/er familiens talerør etc. I det problemafklaende stadie er det vigtigt, at alle får lov til at sætte deres egne ord på, hvad de oplever problemet er. Derefter handler det om at finde en problemformulering, som er fælles for alle familiemedlemmer.

I interaktionsstadiet kan man som terapeut trække sig lidt tilbage og forsøge at finde nogle typiske måder som familien kommunikerer på. Man kan lede efter nogle af de kommunikationsmønstre, som måske er med til at fastholde familiens problem. I kontraktstadiet skal man huske at målet skal være specifikt, målbart, accepteret af begge (klient og terapeut) realistisk og tidsspecifikt (SMART).

Derefter fulgte et oplæg om den løsningsorienterede teori og metode (af Steve de Shazer og Inso Kim Berg).

Deltagerne lavede små øvelser, som handlede om at have fokus på løsninger, undtagelser og fremtid.

Niende dag. Om formiddagen blev der taget udgangspunkt i en konkret sag. Først blev sagen præsenteret og tegnet op på tavlen. Dernæst udvikledes forskellige antagelser og hypoteser vedrørende årsagssammenhænge i forbindelse med problemet. At punktuere på forskellige måder blev illustreret og cirkulære hypoteser blev udviklet. Teorien om symmetriske og komplementære relationer blev repeteret.

Sagen blev efter en kort supervision brugt som udgangspunkt for et rollespil, hvor formålet blandt andet var, at deltagerne skulle øve sig i at bruge de metoder, der indtil nu er præsenteret på basisuddannelsen. Dernæst blev der fordelt roller til familiemedlemmerne. Underviser spillede terapeut og resten af gruppedeltagerne var observatører og fik tildelt forskellige observationsområder:

- Samtalens struktur og opbygning ... de forskellige stadier samt overgangene fra det ene stadie til det andet.
- Joining og udfordring

- Reframing
- Overgange
- Punktuation
- Mønstre
- Cirkularitet
- Gensidighed

Da familiesamtalen var færdig fortalte familiemedlemmerne om, hvordan de havde oplevet samtalen. Dernæst fortalte observatørerne om deres fokusområder. Herefter fik den deltager, som havde taget sagen op mulighed for at reflektere over, hvad hun havde kunnet bruge og tage med sig til sagen. Til sidst blev "reflekterende team" metoden introduceret og gruppen reflekterede over supervisandens særlige situation. Afslutningsvis kommenterede supervisand over teamets refleksioner.

Vi afsluttede dagen med at analysere en video med en samtale med en ung mand. Her kiggede vi især på terapeutens kommunikationsstil (åbne spørgsmål, refleksiv lytten). Endelig blev morgendagens tema "eksternaliserende tænkning og metode" introduceret via videoanalysen, idet denne blandt andet også omhandlede at adskille et alkoholproblem fra moren således, at det var alkoholproblemet, der var problemet og ikke moren, der var problemet.

Tiende dag.

Temaet for den sidste dag er eksternaliserende tænkning og metode. Der var et oplæg om eksternalisering, som handler om at yderliggøre, objektivere problemet. Man skaber et fugleperspektiv, hvor det bliver problemet, der er problemet.

Årsager til problemet betragtes som en slags systemuheld.

Menneskesynet og den synsvinkel, der ligger bag metoden har som udgangspunkt, at menneskets identitet udvikles via de historier vi (i samspil med andre og

andet) konstruerer om os selv, og at man kan udfordre eventuelle begrænsende historier ved at tænke eksternaliserende i forhold til problemet. Det er systemteori, konstruktivisme og socialkonstruktivisme, der kan siges at være basis for metoden, som kaldes for narrativ terapi (at arbejde med sproget og de historier, klienterne har udviklet).

Formålet med metoden er at mindske uproduktive konflikter mellem personer eller mellem forskellige dele af personligheden. Metoden opmuntrer endvidere til nye handlemuligheder og til samarbejde mellem de involverede parter. Den sætter endvidere fokus på ressourcer og muligheder samtidig med at der sker en ændring eller nuancering af de gamle historier. Derudover mindsker metoden følelser af skam og skyld og giver øget erkendelse i forhold til problemet.

Metoden består af tre faser:

1. at finde en metafor for problemet
2. at kortlægge problemets indflydelse i personens liv
3. at afdække personens indflydelse på problemet

Med hensyn til problemets indflydelse i personens liv kan man undersøge følgende områder:

Det adfærdsmæssige
 Det følelsesmæssige
 Det fysiske
 Det interaktionelle
 Det holdningsmæssige
 Det sociale.

Endelig blev understreget, at metoden af nogle vil kunne blive brugt til at unddrage sig ansvar. **Derfor skal metoden ikke anvendes overfor incest- og voldsproblematikker. I forhold til børn og**

unge skal man endvidere hjælpe dem til at opdage, at de ikke har indflydelse på deres forældres alkoholproblem.

Efter oplægget blev gruppedeltagerne delt op i mindre grupper, hvor man trænede den eksternaliserende metode på egne problemer. Gruppearbejdet blev superviseret.

En sætning, som kan være vigtig at have med sig, når man skal indføre den eksternaliserende tænkning er: "Den der del af dig, som vil spise for meget og forkert ... kan du tænke på den som en selvstændig størrelse, som får dig til at gøre noget, som du egentlig ikke vil?"

Vi sluttede dette modul af med en afsluttende evaluerende runde. Alle gruppens deltagere er endvidere interesseret i at fortsætte med en to-årig overbygning. To af gruppens deltagere ønskede dog at overveje det lidt længere. Ruth og Ann går videre med at tænke finansiering af det videre forløb. Birgit finder en uge i september, som vil kunne bruges til første modul på andet år, hvis det bliver aktuelt. Birgit mailer endvidere litteratur til næste modul.

Der blev etableret **specialegrupper:**

Alle vil søge litteratur på nettet. Birgit vil også komme med forslag. Specialedagen handler om, at deltagerne har sat sig ind i noget teoretisk stof (systemisk teori og metode) og har forberedt en undervisning for sine medstuderende, samt eventuelle kollegaer, som er blevet indbudt til undervisningen. Alle gruppens deltagere skal have et selvstændigt oplæg og et medansvar for processen. Der kan endvidere være rollespil, refleksionsrunde, videoanalyse etc..

Den to-årige overbygning

Vi har flere gange undervejs på andet modul været inde på, at deltagerne ønsker den to-årige overbygning på uddannelsen. Det skal der arbejdes videre med, så hurtigt som muligt, idet det vil være ønskeligt at mødes igen i september måned.

Lillegrupperne og storgruppen

Man inddelte gruppen således at storgruppen aftalte at mødes mindst en gang på børnehjemmet. Specialegrupperne ville selv finde ud af at mødes med henblik på dels at forberede specialet og dels at bearbejde den litteratur der skal bruges på næste modul.

Første år, tredje modul

Tredje modul har følgende overordnede temaer:

- Narrativ terapi og eksternaliserende tænkning. Oplæg og øvelser.
- Hustruvold og vold overfor børn set i et systemisk perspektiv. Oplæg og øvelser.
- Specialeoplæg fra kursusdeltagerne; "Selvmord i systemisk perspektiv" og "Seksuelle overgreb i systemisk perspektiv".
- Præsentation af andet års indhold.
- Afslutning på basisåret med repetition af udvalgte temaer og metoder samt evaluering af det første år.

Det er lykkedes, at få bevilliget den to-årige overbygning, så vi kan derfor afslutte første uddannelsesår med den gode tanke, at uddannelsen fortsætter med en to-årig overbygning.

Grundet uheldige omstændigheder blev vi nødt til at flytte dette modul en måned samt afkorte det med en dag. Temaet "Alkoholproblemer i et systemisk

perspektiv" har derfor måttet udskydes til andet modul på andet år.

11. dag

Deltagerne indledte dette modul med at lave en follow-up på sidste modul samt på, hvor de var i deres liv lige nu.

Noget af det vigtigste deltagerne havde taget med sig fra forrige modul var balancen mellem at joine og udfordre, at reframe og at kunne se en sag fra flere sider. Flere havde brugt genogrammet som arbejdsmetode. Generelt var der en større forståelse for andre, men også et ønske om at øve sig mere i cirkulær tænkning, reframing og relabeling samt løsningsfokuseret terapi.

Dernæst fulgte et oplæg i narrativ terapi, som Alice Morgan har beskrevet det i sin bog "Narrative samtaler". Narrativ betyder historie og i narrativ terapi har man især fokus på sproget og den mening, man tillægger sin historie. Ens historie kan have begrænsende elementer, som kan have selvopfyldende funktioner. For at skabe mulighed for nye historier, udviklingsmuligheder spørger man til klientens historie på nogle bestemte måder. For eksempel kan man starte med at eksternalisere problemet. Dette kan blandt andet være med til at minimere skamfølelser og til at øge motivation for ændring.

Man starter med at "adskille problemet fra personen" og at udforske problemet.

Dernæst kan man finde et navn til problemet og undersøge hvilken effekt problemet har på personen og i personens liv.

Endelig undersøger man, hvordan personen forholder sig til, at problemet har disse effekter samt hvilke

grundlæggende personlige værdier, de kolliderer med.

Der var et oplæg om bevidning anvendt i det reflekterende team. Her skal en gruppe af deltagere reflektere over en samtale. Vidnerne skal have fokus på "det særlige i det "klienten" siger og forsøge at formulere det, som der måske kan være særlig vigtigt for personen.

Ligeså skal vidnet forsøge at finde ud af, hvorfor hun har lige nøjagtig det fokus; Hvad minder det hende om hos sig selv/i sit eget liv? Endelig siger vidnet noget om, hvor det at have lyttet til samtalen, har ført hende hen i sit eget liv. Hermed bliver det ofte tydeligt, at vi vælger at fokusere på det, vi selv har som temaer i vores liv. At "klienten" oplever at kunne være til gavn for deltagerne er endvidere en sidegevinst ved metoden.

Derudover var der et oplæg om dekonstruktion af begrænsende historier. Dekonstruktion handler om at lede efter undtagelser fra problemet (at opdage unikke hændelser, som kan være med til at dekonstruere den dominerende og problemmættede historie).

Deltagerne lavede tre større øvelser, som havde til formål at træne ovenstående metoder. Man tog udgangspunkt i egne problemer som for eksempel: konfliktskyhed, "at klemme sig selv" (tage meget hensyn til andre på bekostning af sig selv), klaustrofobi, artighed, afmagt etc.

Vi nåede også lige et par reframingøvelser.

12. dag

Denne dag stod i voldens tegn. Fra Minuchins bog "Family Kaleidoscope" var udvalgt to kapitler ... "The Wife Beater" og "A fathers Rage".

Deltagerne gik i smågrupper for at fortælle om deres erfaringer med vold. Denne øvelse havde primært det formål at deltagerne blev klar over, hvilket forhold samt hvilke erfaringer, de selv havde til vold. Alle deltagere havde på forskellig vis alvorlige erfaringer med emnet, men havde også alle fået sagt fra og var kommet væk fra de voldelige forhold. Vi afsluttede øvelsen med at tale om, hvilke ressourcer samt hvilke udviklings-områder, man grundet disse erfaringer havde med sig, når man skulle arbejde som terapeut med par og familier, hvor der var vold. For eksempel blev nævnt, at indlevelse i offerets position samt tro på, at det kan lade sig gøre at bryde et voldeligt mønster, hørte til ressource-siden. Nogle af de udviklingsområder, som blev nævnt var: overidentifikation med offeret og en tendens til at lukke øjnene for volden.

Der var oplæg om to forskellige former for vold, hvilke principper der er for terapien samt hvordan terapeutrollen er.

Minuchin skelner mellem bedende vold og tvangsvold. Bedende vold viser hen til, at krænkeren ser sig selv som offer (som i "The Wife Beater") og tvangsvold, som viser hen til, at den voldelige udøver vold for at få kontrol og/eller tvinge nogen til at give noget ("A Fathers Rage").

Et grundlæggende princip for terapien er, at vold er uacceptabel. Punktum! Terapeutrollen kræver, at man kan dirigere, styre og definere.

Derudover handler terapien om, at:

- 1. prioritet er at få stoppet volden
- Redningsplan for at undgå volden
- Historiske data indhentes, når det falder naturligt

- Der skal også være fokus på krænkerens eventuelle oplevelse af magtesløshed
- Koblinger fra fortid trækkes ind i nutid
- Lytte til begge parter
- Hjælpe familiemedlemmerne med at forstå egne reaktioner og at tage ansvar for egne handlinger
- Hjælpe familiemedlemmer til at forstå hinandens perspektiver (dog uden at volden hermed undskyldes)
- Have fokus på konkrete detaljer, sekvenser, punktuation, med henblik på at kunne bryde de interaktioner, der fører til vold
- Undgå enachment (at parret taler indbyrdes), hvis parrets kommunikation har en tendens til at eskalere (løbe løbsk)
- Opfordre til enachment, hvis parret ikke er i kontakt, undertrykker og/eller har svært ved at kommunikere sammen
- Gøre brug af metaforer
- Fokus på organisering, hierarki og skjulte konflikter
- Undersøgelse af, hvorvidt overgangsfaser ikke er blevet tacklet hensigtsmæssigt af familien
- Introduktion af begreberne "gensidighed" og "cirkularitet" (stadig med en fastholdelse af, at vold er uacceptabel!)

De studerende blev inddelt i grupper og øvede sig i parsamtalen med udgangspunkt i forskellige former for par- og voldsproblematikker. Samtidig øvede man sig i at fastholde en struktur i samtalen.

Vi sluttede dagen af med en runde, hvor man udtrykte ønsker om repetition af temaer fra første års pensum.

13. dag blev til en repetitionsdag, hvor deltagerne havde ønsket at få repeteret især den løsningsfokuserede metode. Om formiddagen trænede deltagerne at gå fra problemer til løsninger, at lede efter unikke hændelser samt at spørge til klientens egne ønsker, mål og drømme. Mirakelmetoden og skalaspørgsmål blev introduceret og trænet.

Efter frokost blev andet års program gennemgået. Herefter blev deltagerne inddelt i grupper. Man skulle forholde sig til en liste med nogle af de begreber, som er blevet introduceret på første år. Derefter blev nogle af de glemte begreber repeteret.

Endelig sluttede vi dagen af med en evaluering af første modul. Deltagerne forholdt sig til, hvorvidt de havde oplevet "en forskel, der gør en forskel" på henholdsvis det personlige, familiemæssige og faglige plan.

De fleste havde oplevet at blive mere tolerante, åbne og rummelige på det personlige og familiære plan. Flere syntes stadig de var på vej og var glade for, at der var to år endnu til at få teori og metode på plads. Alle havde på det faglige plan fået glæde af at kunne se en sag fra flere sider, at kunne have ressourcefokus og at kunne hjælpe klienterne til at finde deres egne løsninger. Eksternaliserende tænkning og genogrammet var også blevet brugt af flere af deltagerne. Der var endvidere en opfordring til at få mere træning og flere øvelser i cirkulær tænkning.

14. dag. Denne dag var specialedag. Uddannelsesgruppen havde delt sig i to mindre grupper og havde valgt to forskellige emner til fordybelse og præsentation henholdsvis formiddag og eftermiddag. Det var endvidere muligt at invitere kollegaer med som tilhørere. I det

følgende forsøger jeg at resumere de vigtigste pointer fra disse oplæg, uden dog at kunne sige, det er et fyldestgørende referat.

Om formiddagen var temaet ”**Systemisk tænkning og seksuelle overgreb**”. Gruppens medlemmer havde ansvar for forskellige oplæg i løbet af de tre timer. Vi så video og blev introduceret til det særlige man skal være opmærksom overfor, når et barn har oplevet seksuelt misbrug samt hvordan man kan inddrage familien og have fokus på at finde ressourcer og kompetencer hos barnet og i netværket på en måde så der kan udvikles konkurrerende historier. Vi så hvordan anvendelsen af genogrammet kunne bruges i sådanne sager og fik vist mange eksempler på reframing og relabeling samt hvordan man kunne bryde repetitive mønstre hos barnet og i familien. Vi hørte også om refleksioner i forhold til hvordan Børnehjemmet i Uummannaq med sine klare regler og struktur var med til at skabe et alternativ til de flydende regler og den kaotiske struktur, som disse børn var vokset op med i familien.

Om eftermiddagen deltog to gæster fra kommunen. Emnet var ”**Selv mord i et systemisk perspektiv**”. Her havde hvert enkelt gruppe medlem også et oplæg, hvor man startede med lidt statistik og overvejelser over det særlige ved de grønlandske forhold. Man kom ind på mulige årsager til den høje selvmordsrate især blandt unge mænd mellem 20 og 24 år. Brudte forhold, dårlige familieforhold og dødsfald var nogle af de mulige forklaringer.

Der var overvejelser over den tidlige socialisation, hvor især frygtskabende opdragelsesmetoder resulterede i at tilbageholdenhed var et fremherskende træk ved mange grønlandere. Vi fik

præsenteret et historisk rids fra 1721 og op til nu, hvor den historiske udvikling blev koblet sammen med den individuelle personlige udvikling. Her blev nævnt, at det grønlandske folk for ikke særlig mange år siden havde ”en inuitisk/asiatisk måde” at være i verden på. Især den tilbageholdende holdning samt det ikke at sætte sig selv i centrum blev nævnt.

Påvirkningen fra den vestlige kultur og kravene om blandt andet at være mere fokuseret på individet havde ikke sat sig dybe spor. En hypotese var, at den høje selvmordsrate kunne hænge sammen med, at opdragelsen stadig var baseret på frygtskabende metoder og at mange kom i nogle svære dilemmaer, fordi ”der stadig manglede nogle dybtgående personlighedsændringer.”

15. dag skulle der foregå en **familiesamtale på Børnehjemmet** med et forældrepar, der havde fået anbragt flere af deres børn. Formålet med samtalen var at afklare, hvilke planer og ønsker parret havde i forhold til fremtiden.

Familieterapeuten (børnehjemmets leder) ønskede at inddrage Birgit Trembacz som supervisor i samtalen. Derudover deltog der en observatør (familieterapistuderende) en tolk og en referent.

Samtalen blev indledt af den familieterapistuderende, og der var en direkte supervision i første halvdel af samtalen. Anden halvdel af samtalen foretog supervisor

Parsamtalen var eksemplarisk forstået på den måde, at den struktur (kontekst, socialt stadie, problemafklarende stadie, interaktionsstade samt aftalestadie), der er præsenteret som model for en familiesamtale, blev brugt. Der blev

anvendt løsningsfokuserede samtalemetoder, og der var eksempler på motivationsskabende kommunikation. Parrets indbyrdes relation blev afdækket, hvor det var tydeligt, at mandens alkoholproblem var familiens største problem set fra både mandens og konens side. Det aftaltes, at manden ville lade være med at drikke i en længere periode, og at de ville arbejde på at få to af deres børn hjem samt at de ville flytte til Uummannaq, hvor der var større mulighed for beskæftigelse. Det var mit indtryk, at parret gik styrket fra samtalen.

Denne samtale gav mig den ide, at det ville være oplagt at indlægge en familiesamtale i hvert af de næste tre moduler på andet år. Det kunne være tre forskellige familier eller den samme familie, som deltog i tre samtaler fra september 07 til maj 08. Formålet hermed skulle være at få inddraget eksempler på familiesamtaler og det særlige der gør sig gældende i grønlandske familier i uddannelsesforløbet. Derfor opfordredes alle studerende til at tænke på mulige familier, der vil stille op til en samtale med mig, mens gruppedeltagerne var reflekterende team!

1.2. 2.1. Den toårige overbygning

Første modul på uddannelsens andet år har følgende overordnede temaer:

- Præsentation af nye deltagere
- Repetition af systemisk teori og metode
- Familiesamtalens struktur og proces
- Alkoholproblemer i et systemisk perspektiv
- Parsamtalen, herunder symmetriske og komplementære relationer

16., 17. og 18. Dag. Præsentation af to nye deltagere:

De tre deltagere fra kommunen har måttet afbryde uddannelsesforløbet. Derfor har der været overvejelser over, hvorvidt uddannelsen skulle og kunne fortsætte såvel økonomisk som deltagermæssigt. Det lykkedes fra børnehjemmets side at finde to deltagere yderligere, således at der nu er seks deltagere, som alle er fra børnehjemmet. Økonomien er også faldet på plads. Så velkommen til René og Rebi!

De to nye deltagere beskrev deres livshistorier med vægt på betydningsfulde oplevelser samt hvilken familiestruktur og – dynamik de havde erfaringer med. De gamle deltagere genfortalte kort deres historie.

Repetition af systemisk teori og metode:

Jeg henviser her til de foregående modulers resumeer. Nedenfor ses den liste over emner, der blev repeteret, således at de nye også får samme viden som de andre deltagere.

- Systemisk teori og metode
- Familiesamtalen. Struktur og proces
- Genogrammer som arbejdsredskab
- Reframing. Relabeling
- Joining og udfordring
- Symmetriske og komplementære relationer
- generationsvideo. Analyse
- Kommunikation
- Punctuation
- Eksternaliserende tænkning

Reflekterende team

Fra første år mangler der således at blive repeteret:

Socialkonstruktionisme, konstruktivisme, narrativ terapi, dekonstruktion

Løsningsfokuseret terapi
Vold (bedende – og tvangsvold)

Familiesamtaler

Der blev foretaget to live – samtaler. Den ene var en individuel samtale med en dreng på 13 år, anbragt på Børnehjemmet. Hans forældre var på besøg, og derfor blev der mulighed for at tage en samtale med forældrene også. Formålet med samtalerne var, at afdække sønnens samt forældrenes ønsker for den nærmeste fremtid (indtil sommeren 2008). Der blev endvidere brugt tid i gruppen på at afklare samtalerne kontekst, herunder hvordan tavshedspligten kunne forvaltes.

Der var tavshedspligt forstået på den måde, at hverken terapeut eller reflekterende team ville fortælle andre om det konkrete i samtalerne indhold. Dog ... hvis der blev fortalt noget, som var af en sådan karakter, at man fra Børnehjemmets side skønnede, at familien havde brug for yderligere hjælp fra Socialforvaltningen, ville man først tale med sønnen og forældrene herom. De informationer, som Børnehjemmet havde i forvejen, skulle derudover kunne anvendes i en rapport, der skulle sendes til kommunen.

Birgit Trembacz foretog samtalerne. Kursusdeltagerne var reflekterende team og fik til opgave i forhold til samtalen med sønnen at have fokus på hans kvaliteter og ressourcer. I forhold til forældresamtalen blev det reflekterende team bedt om både midt i samtalen at reflektere over samtalen og til sidst også at have fokus på parrets kvaliteter og ressourcer.

Samtalerne foregik med tolk, og der skete en vis afklaring af, hvad forældre og søn ønskede i forhold til det næste år. Såvel

søn som forældre udtrykte tilfredshed med at være blevet hørt.

Endelig analyserede kursusdeltagerne samtalerne, hvor der blev kigget efter eksempler på:

- Samtalens forskellige stadier (kontekst, socialt stadie, problemafkørende stadie, interaktionsstadie og kontraktstadie)
- Joining og udfordring
- Reframing
- Anerkendende kommunikation
- At inddrage og lytte til begge parter i parsamtalen
- Spørgsmålstyper

19. dag havde overskriften "Alkoholproblemer i et systemisk perspektiv". Først var der fokus på børnene og de unge, som vokser op i en familie med alkoholproblemer eller med andre rusmiddelproblemer. Børnene og de unge kan få en, men sædvanligvis flere, af nedenstående måder at forholde sig til sig selv og omverden på:

- Det er en hemmelighed ... jeg må ikke tale
- Jeg er alene og må klare mig selv
- Jeg kan ikke stole på nogen
- Mine behov og følelser er ikke vigtige
- Hvis jeg siger fra, bliver der ballade
- Jeg bliver nødt til at have kontrol
- Det er min skyld
- Der sker nok snart noget forfærdeligt
- Jeg foragter min mor/far

Når man skal hjælpe disse børn, og være en kompenserende voksen, kan man for eksempel hjælpe dem ved at:

- tale om det svære
- vise dem at de ikke er alene
- være en voksen, de kan stole på
- være opmærksom på, at de skal hjælpes til at finde ud af, hvilke følelser og behov de har og sørge for, at der bliver taget vare på disse behov og følelser.
- sætte grænser for, hvad de vil og ikke vil, og efterhånden hjælpe dem til at have mindre og mindre brug for at have kontrol og være styrende.
- fortælle dem, at det aldrig kan være et barns skyld, at en voksen drikker.
- lade dem fortælle om det værst tænkelige, der kunne ske, og herefter måske hjælpe dem til at se lidt mere realistisk på risikoen for at det forfærdelige skulle ske.
- Introducere den eksternaliserende tænkning, idet den unge her får mulighed for at adskille alkoholmonstret fra resten af mor eller fra den gode mor, der er der, når der ikke bliver drukket, eller dengang der ikke blev drukket. Hermed får den unge adskilt de ellers meget sammenfiltrede følelser af had og foragt fra den længsel, sorg, glæde og kærlighed, som sædvanligvis også er der.

Når man har familiesamtaler bliver det selvfølgelig vigtigt at hjælpe forældrene til at give deres børn, det de har brug for. Her skal terapeuten være meget opmærksom på ikke at blive en konkurrerende forælder, men i stedet forsøge at støtte forældrene til at være de forældre, som barnet har brug for.

Dernæst fulgte et oplæg om, hvordan familier med alkoholproblemer ofte er organiserede. Det vil sige ... vi tog de

strukturelle briller på og kiggede på familiers organisering, når der er et alkoholproblem: Ofte vil der være:

- Rod i hierarkiet, hvor børnene får omsorgsfunktioner overfor forældrene.
- Subsystemerne er ofte opsplittede, hvor for eksempel det ældste barn i en søskendeflok bliver den ene forælders makker og altså snarere har forældrefunktioner i forhold til de mindre søskende i stedet for at være en del af søskendegruppe.
- Rammen omkring familien vil ofte være rigid, forstået på den måde, at information til og fra familien er blokeret. Man holder på hemmeligheden og skammer sig. Med den deraf manglende mulighed for at få de input fra omverden, som kan være nødvendig, hvis der skal ske ændringer.

Endelig analyserede vi en video, hvor en 17 årig mand bliver interviewet, og hvor samtalen indeholder eksempler på den begrænsende historie, som drengen har udviklet under sin opvækst. Man ser på videoen, hvordan nogle af disse begrænsninger bliver udfordret og hvordan terapeuten hjælper drengen til at finde nye måder at forstå og se sig selv på. Endelig indeholder samtalen eksempler på, hvordan man kan introducere den eksternaliserende tænkning.

20. dag. Vi afsluttede dette modul med at fordybe os i parterapi og strategisk terapi. Haleys artikel om parterapi var udgangspunktet. Kendetegnen for den strategiske terapeuts stil er, at terapeuten påtager sig et ansvar for at hjælpe familien med de ændringer, den ønsker. Et andet særkende er at den strategiske terapeut kan give opgaver, som parret

skal løse imellem samtalerne, at metoderne kan være indirekte i modsætning til de metoder, hvor man går direkte på problemet. Disse indirekte, ofte paradoxale metoder kan især være anvendelige overfor problemer, som er tvangsprægede og som tilsyneladende er uden for viljens kontrol.

Hvis for eksempel et par ønsker at blive bedre til at samarbejde om opdragelsen, kan terapeuten spørge direkte ind til opdragelsesmetoder og hjælpe parret til for eksempel at finde et kompromis mellem deres forskellige opdragelsesstilarter. En indirekte (og paradoxal) metode kunne være at bede parret om at fortsætte med at være uenige og gøre nogle optegnelser over i hvilke situationer, uenighederne opstår. Jay Haley påpeger at jo mere man ønsker at ændre andre, jo mere vil de forsøge at bevare status quo!

Der var endvidere en introduktion til, hvorledes man kan undersøge og afdække de regler, som et par laver, når de skal etablere familie. Haley påpeger, at der opstår konflikter i en parrelation, hvis der er uoverensstemmelser mellem regler på forskellige niveauer.

På et niveau kan parret for eksempel være enige i, at de skal være jævnbyrdige. Derfor kan de være enige i, at man rydder sit eget tøj op. Men hvis konen beder manden om at fjerne sit tøj, indtager hun en position som den øverste i en komplementær relation og det er i modstrid med at være jævnbyrdige! Det kan skabe konflikt!

Konflikter og paradoxer kan endvidere opstå, hvis der på forskellige niveauer er uforenelige budskaber. Eksempelvis kan en mand insistere på, at konen skal være spontan. Fremover vil konen være fanget i et paradox. Hvis hun er spontan, er hun ikke spontan, fordi hun jo blot følger

mandens krav. Hvis hun ikke er spontan, ja, så er hun ikke spontan!

Et par kan være blevet enige i at løse deres eventuelle uoverensstemmelser ved at lytte til hinanden, respektere den andens holdninger og søge kompromisser. Hvis for eksempel manden så afviser kvindens argumenter med et "er du ikke lidt langt ude, nu?", følges den indgåede aftale (og regel for hvordan man løser uoverensstemmelser), og der vil sandsynligvis opstå konflikt, fordi der er en regel på et niveau, som er uoverensstemmende med en regel på et andet niveau.

Haley påpeger også, at der kan opstå symptomer af forskellig slags hos den ene af parterne, hvis der findes uløste konflikter og uoverensstemmelser af ovennævnte slags.

Efter denne gennemgang gik kursusdeltagerne i smågrupper og interviewede hinanden efter, at man selv havde gjort sig nogle overvejelser over, hvilke regler, der fandtes i ens primærfamilie og hvilke regler, der fandtes i ens nuværende familie.

Vi afsluttede dette første modul på andet år med fysiske opvarmningsøvelser efterfulgt af en lille afspændingsøvelse kombineret med en fantasirejse til "et sikkert og rart sted."

2.2

Andet modul på uddannelsens andet år har følgende overordnede temaer:

- Familieskulpturer, hvor deltagerne arbejder med deres egen familiebaggrund med henblik på at finde ressourcer og udviklingsområder som familierapeut

- Introduktion og øvelser med henblik på at få kendskab til Minuchins begreber "Joining, forandring, iscenesættelse og fokusering"
- Repetition af løsningsfokuseret terapi
- Supervision, træning i par- og familiesamtaler, videoanalyse
- Netværksterapi og netværksarbejde

Alle dagene:

Familieskulpturer:

Alle deltagere skal på andet år lave en skulptur, hvor hovedpersonen bruger de andre deltagere til at opstille en "menneskeskulptur", som, via opstillingen, illustrerer nogle af de karakteristika, som hovedpersonen synes kendetegner hans/hendes primærfamilie på et bestemt, men også karakteristisk tidspunkt/i en bestemt periode.

Opstillingen foregår nonverbalt, mens hovedpersonen placerer og modulerer de enkelte deltagere, så udtryk, afstand, relationer etc. bliver så "rigtig" som muligt. Herefter fortsætter hovedpersonen med at spørge hver enkelt deltager, hvordan det var at stå i skulpturen. Deltagerne har indlevet sig i positionen og fortæller om, hvordan det var, at være den pågældende person. Når alle er hørt, fortæller hovedpersonen om den generelle situation/ perioden.

Nogle gange laver deltagerne endnu en skulptur med henblik på at få et nuanceret billede af familiekonstellationerne.

Dernæst kommer en ny fase.

Hovedpersonen lytter, mens de andre deltagere reflekterer over, hvilke ressourcer/kompetencer og eventuelle udviklingsområder hovedpersonen mon kan have som familierapeut med disse specifikke erfaringer og familiemæssige konstellationer.

Endelig kan hovedpersonen reflektere over de forskellige antagelser om hans/hendes henholdsvis ressourcer og udviklingsområder som familierapeut.

Interessant med disse familieskulpturer er blandt andet at hovedpersonen oplever det berigende at "fremmede mennesker" kan indleve sig i hans/hendes historie og ofte bliver nye aspekter af den enkeltes historie udfoldet og forstærket i gruppeprocessen. Overordnet set er processen også medvirkende til, at den enkelte bliver mere bevidst om, hvordan egne erfaringer og oplevelser har en betydning for, hvordan man forstår og handler som familierapeut. Ligeså bliver deltagerne opmærksomme på særlige kompetencer og mulige udviklingsområder. Alt i alt faktorer, som er vigtige at have med sig, når man skal arbejde som (familie)terapeut.

21. dag blev brugt til dels at reflektere over, hvad der havde været vigtigst på sidste modul og hvad deltagerne allerede var begyndt at bruge i deres hverdag. Det forholder sig således, at deltagerne endnu har meget få muligheder for at arbejde med familier. Men flere fortalte om, hvordan uddannelsens indhold havde betydning for, hvordan de arbejdede med børnene på Børnehjemmet. For eksempel begrebet "reframing" og at "det sete afhænger af øjnene der ser." Den løsningsfokuserede tilgang, anerkendende kommunikation, paradoksal intervention i forhold til en 12 årig drengs trodsige adfærd, samt det at undgå at lade egne følelser og holdninger være styrende i en samtale, var nogle af de forhold deltagerne også nævnte som væsentlige.

Repetition af løsningsfokuseret terapi:

Jeg henviser her til de foregående modulers resumeer. Her talte vi dog også en del om, hvor vigtigt det er at lytte

ordentligt til problemet (tage det alvorligt), før man går til de løsningsfokserede spørgsmål.

Jeg foretog en løsningsfokuseret samtale med en af deltagerne. De andre deltagere reflekterede over metode herunder spørgsmålstyper.

Udformning af det terapeutiske møde samt begreberne "joining" og "udfordring."

Minuchin påpeger i "Livets dans", at terapeuten har ansvar for udformning af det terapeutiske system. Det foregår selvfølgelig altid i et samspil med familien, men terapeuten skal især i starten af - men selvfølgelig også i hele - det terapeutiske forløb være opmærksom på, at han/hun på forskellig vis skal tilpasse sig og forene sig med den familie, han/hun skal hjælpe.

Terapeuten forener sig således med familien på forskellig vis:

- Dels ved at finde områder, situationer, oplevelser, som hun kender fra sit eget liv, og som ligner familiens.
- Dels ved at være nysgerrig og undersøgende.
- Dels ved at respektere familiens struktur, virkelighedsopfattelse, problemdefinition mm. Dels ved at følge familiens kommunikation og adfærd. Dels ved at efterligne familiens stil og følelsesaspekter.
- Dels ved altid at betragte de antagelser om mulige årsagssammenhænge, som opstår og/eller dannes hos terapeuten, som mulige arbejdshypoteser. Det er vigtigt altid at udvikle flere hypoteser med henblik på at blive så ydmyg og respektfuld som mulig og med henblik på ikke at lade sig styre af en enkelt forudfattet forståelse.

Når der er opstået en arbejdsalliance, hvor familien ønsker, at terapeuten hjælper dem med deres problemer og terapeuten mener at kunne hjælpe familien henimod en løsning af de problemer, som familien søger hjælp for, vil terapeuten efterhånden kunne udfordre familien med henblik på at støtte dem i de ændringer, de måtte ønske.

Minuchin beskriver tre forskellige former for udfordring:

- Udfordring af symptomdefinitionen, hvor man kan opfordre familiens medlemmer til at gøre det (iscenesættelse), de taler om. For eksempel kan en mor sige, at hendes søn ikke vil lytte efter og gøre det, hun beder ham om. Her kan terapeuten bede moren om her og nu at fortælle sin søn, hvad hun gerne vil have ham til at gøre. Den dans, der herefter udspiller sig i rummet, giver mulighed for at se, hvordan problemet udspiller sig og for at hjælpe mor og søn til at blive nysgerrige på, om der kunne være andre måder at danse sammen på. Terapeuten kan også komme med mulige forslag.
- Udfordring af familiestrukturen, hvor terapeuten er med til at skabe ubalance i systemet ved at foreslå nye grænsesætninger. For eksempel kan man opfordre en 17 årig til at tale for sig selv, hvis mor ellers hele tiden taler for ham.
- Udfordring af familiens virkelighedsopfattelse. Her vil terapeuten være opmærksom på at "det sete afhænger af øjnene, der ser" og for eksempel være særlig ressourcerende og anerkendende i en familie, der ser fejl og mangler hos en eller flere familiemedlemmer. Den ofte ensidige årsagsforståelse, man

kan finde hos familier, hvor et af familiemedlemmerne har udviklet nogle problemer, kan udfordres ved at indføre ideer om "gensidighed" og "komplementaritet" (disse ideer kan også anvendes med henblik på at udfordre strukturen). Man er nysgerrig i forhold til, hvordan de enkelte familiemedlemmer er gensidigt og indbyrdes forbundne og afhængige af hinanden, og at det den ene opfatter som årsagen lige så vel kan være konsekvensen af noget andet.

- Man vil også for at udfordre virkelighedsopfattelsen kunne anvende metoderne "reframing" og "paradoksale vinkler" (se definition i tidligere resume).

22. dag. Her var der igen repetition af systemisk teori og metode. Derudover blev Minuchins begreber "iscenesættelse" og "fokusering" introduceret. Iscenesættelse er kort beskrevet ovenfor. Fokusering handler om, at terapeuten får en slags kikkertsyn, idet han/hun begynder at fravælge nogle informationer og tilvælger andre, som passer ind i forhold til det tema (de temaer) man er ved at udvikle nogle arbejdshypoteser om. Terapeuten skal være meget opmærksom på, at han/hun dermed begrænser sig selv, og skal derfor bevare en ydmyghed og holde sig åben overfor familiens kommunikation og feedback.

23. dag. Her var der særlig fokus på skulpturer. Derudover så vi og analyserede en parsamtale, hvor temaet var mulig utroskab, jalousi og mistænksomhed. Her var det interessant, at se, hvordan deltagerne allierede sig med enten den ene eller anden part. Ligeså blev det tydeligt, at det kan være svært ikke at lade sig styre af egne normer, moral og vædisæt.

24. dag. "Netværksterapi" blev introduceret og der blev skelnet mellem netværksmøder og netværksterapi (jf Egelund og Friese). Når man arbejder med netværk ud fra denne referanceramme kan man se på netværkets størrelse, tæthed, indhold, det primære og sekundære netværk, kontinuitet og kontaktfrekvens.

25. dag. Vi afsluttede dette modul med rollespil og træning af den terapeutiske samtale. Anden års opgaven blev præsenteret:

1. Beskriv de grundlæggende antagelser bag systemisk tænkning.
2. Beskriv det der kendetegner nedenstående terapeutiske retninger:

- Strukturel terapi
- Løsningsfokuseret terapi
- Narrativ terapi

Ad 2) Påpeg gerne ligheder og forskelle mellem de forskellige retninger og beskriv mindst en metode fra hver retning.

Opgaven skal fylde 3 - 4 sider

2.3.

Tredje modul på uddannelsens andet år har følgende overordnede temaer:

- Skulpturer af deltagernes familiebaggrund
- Repetition af systemisk teori og metode
- At tale med børn
- Flerfamilieterapi
- Supervision, rollespil og videoanalyse

26. dag. I den indledende runde var der brug for at fortælle om en aktuel situation på Børnehjemmet med et barn, som var

meget udadreagerende, selvmordstruende etc. Der skulle endvidere være et møde vedrørende dette barn, så vi brugte tid på at tale situationen igennem, og da et par deltagere over frokost måtte gå til dette møde, valgte resten af gruppen at stoppe en time tidligere.

I den indledende runde blev der endvidere udtrykt stor glæde over, at det var lykkedes at mødes i lillegruppen et par gange siden sidste modul.

Vi nåede at lave en lille omformuleringsøvelse, hvor alle deltagere fortalte om et barn, de på forskellig vis havde det svært med. Jeg opfordrede alle til at udtrykke de forhold, egenskaber, den adfærd, som de havde det svært med. Det blev til, at X:

- er uberegnelig
- bliver hurtig sur
- har en kort lunte
- er næsvis (svarer igen)
- bryder regler
- udfordrer normer
- er meget aggressiv både verbalt og fysisk, slår de andre børn
- er provokerende og demonstrativ
- accepterer ikke regler og grænser

Øvelsen gik herefter ud på at finde den eller de kontekster, som kunne skabe en eller flere nye forståelser af X. Gruppen nåede frem til følgende. X:

- er vendt tilbage til et tidligere udviklingstrin og forsøger at udfordre omgivelserne til at give ham det, han ikke fik, dengang han voksede op i en familie med ingen eller meget flydende normer og grænser
- har symptomer pegende i retning af et føtalt alkoholsyndrom
- har svært ved at forstå personalets budskaber

- er en dreng, der er god til at lave ting, når det er til hans egen fordel
- prøver at finde sig selv og sin relation til andre
- er meget kaotisk indeni
- kender ikke til tryghed, grænser, rammer, regler. Søger tilbage for at hente det, han mangler (kontakt, omsorg, kærlighed, klare regler og grænser)
- "Lille barn i voksen krop."

Med de nye vinkler på X talte gruppen om, hvorvidt det gav inspiration til nye måder at forholde sig til X på:

- X skal være med i optagelser af en film om naturforandringer i Grønland. Her kan han få mulighed for at lære noget om rammer, regler etc.
- Vise forståelse. Du er vred lige nu, men du skal blive siddende ved bordet indtil ..."
- Tale med ham om, hvad han mangler at lære (Ben Furman "Børn kan")
- Eksternaliserende tænkning
- Have fokus på ressourcer og undtagelser.

Om eftermiddagen arbejdede vi videre med en deltagers relativ stærke følelsesmæssige reaktion på X, når han viste nogle af ovenstående reaktioner. Jeg introducerede endvidere begreberne "overføring" og "modoverføring", og vi undersøgte om der, indenfor en psykodynamisk referanceramme, var tale om en modoverføringsproces. Det viste sig, at X vækkede en meget velkendt oplevelse af ikke at være god nok hos pædagogen. Den erkendelse var dog ikke ny for hende, men vi talte videre om, hvordan hun ellers mestrede de situationer, hvor denne utilstrækkelighedsfølelse blev vakt. Vi fandt undtagelser fra at blive fastlåst i

følelsen, og hun fik ideer til, hvordan hun kunne undgå fastlåstheden fremover.

27. dag. Formiddagen blev brugt til en introduktion af Haldor Øvreeides bog "At tale med børn". Begreber som selv-andrebilleder og den udviklingsstøttende dialog blev præsenteret i detaljer og hele tiden holdt op i forhold til nogle af de børn, der pt er på børnehjemmet. Øvreeides teori om børns udvikling kan med lethed kombineres med den systemiske tænkning, idet han arbejder med relationer, kommunikation og pointerer, at man som terapeut, behandler, omsorgsperson skal medtænke sin egen andel i kommunikationsprocessen. Ligeså antages det, at hvis børn har været udsat for omsorgssvigt med generelle fastlåste begrænsende selv-andre billeder, vil man altid kunne genetablere en udviklingsstøttende dialog. Denne er blandt andet kendetegnet ved, at man finder barnets fokus for derigennem at støtte det i at kunne følge ens vejledning, råd etc.

En vigtig pointe i den udviklingsstøttende samtale er, at terapeuten kan lave spørgende konstateringer ... af andre kaldet for refleksiv lytten. Denne feedback til barnet er kendetegnet ved, at man ikke stiller åbne spørgsmål, men kommer med en forsøgsvis konstatering, som barnet/den unge har mulighed for at af- eller bekræfte. (ex.: "Så du bliver vred på mig, når jeg ...").

En anden vigtig pointe er, at man skal forsøge at få etableret positive ja-cirkler i forhold til barnet. I stedet for nej-cirkler, hvor barnet hele tiden får at vide, hvad det ikke må, skal man altså tilstræbe at have fokus på, at anerkende det man gerne vil have, barnet skal gøre.

Som afslutning på formiddagen forsøgte vi at anvende Øvreeides ideer fra den udviklingsstøttende dialog i forhold til en samtale med en ung. Samtalen skulle foregå i middagspausen.

Efter frokost blev den konkrete samtale beskrevet og gruppen reflekterede over samtalen. Det viste sig, at den unge især blev nærværende og udtrykte følelser, når terapeuten viste forståelse for den unges perspektiv, havde medfølelse samt fokus på den unges ressourcer og udtrykte håb.

Muligheden for at den unge deltog i en samtale i denne uddannelses regi blev introduceret, og den unge sagde ja. Formålet med denne samtale skal afklares en af de følgende uddannelsesdage.

Herefter gik vi videre til at lave endnu en skulptur (se beskrivelse af metode i resumé fra 2.2).

28. dag. Øvreeides teori om den udviklingsstøttende samtale blev repeteret, og man forholdt sig til det praktisk pædagogiske arbejde på Børnehjemmet med udgangspunkt i denne teori. Endnu en skulptur blev lavet og vi brugte resten af dagen på at analysere en familiesamtale optaget på video. Begge forældre havde et alkoholproblem, og de to teenagere havde udviklet nogle mestringsstrategier i stil med:

- Jeg må ikke føle, mærke
- Mine behov og følelser er ikke vigtige
- Jeg må tage ansvar for mine forældre

Lillebroren på fem år deltog i første del af samtalen og fik også udtrykt tristhed og bekymring, især overfor moren.

Forældrene – især faren - havde svært ved at indleve sig i børnene. Faren havde endvidere en kraftig tendens til at anklage moren. Moren følte sig meget skyldig og med dårlig samvittighed.

Analysen tog udgangspunkt i den strukturelle metode:
Samtalens stadier, iscenesættelse, styrkelse af subsystemer, kvalificering af alle, men især moren, der var/havde sat sig selv hen i en skammekrog, joining på tre niveauer, udfordring af struktur, symptomforståelse og virkelighedsopfattelse, terapeutens fokusering mm. Endvidere var der eksempler på eksternaliserende tænkning, løsningsfokus, og skaleringspørgsmål.

Søndag var en fridag, hvor nogle af os tog på hundeslædetur til Assiat og overnattede i bygden. Hjemturen startede med lidt sne og dårlig sigt, men blev til solskin, blå himmel og lidt sælragt, som dog kun blev til at jage uden at få bytte med hjem.

29. dag så vi videoen fra foregående dag færdig. Endnu en skulptur. Dernæst et oplæg om Øvreeides teori om børns kognitive udvikling. En af Øvreeides pointer er, at børn som har fået utilstrækkelig udviklingsstøtte ofte befinder sig rent kognitivt og følelsesmæssigt på et yngre niveau end den konkrete alder. Derfor har disse børn brug for, at man etablerer en kommunikation, som er tilrettelagt efter deres kognitive niveauer og ikke efter deres konkrete alder. Disse børn vil ofte:

- Regrediere
- Have en forringet begrebsforståelse
- Mangle nysgerrighed og udadvendthed

- Vise en utilstrækkelig kognitiv udforskning af verden
- Fejlfortolke bestemte situationer

Jeg vil ikke her gennemgå teorien om den kognitive udvikling, men henvise til Øvreeides bog "At tale med børn". Her skal blot påpeges, at det vigtigste man kan gøre, når man skal genetablere en kommunikation med et barn, er at finde barnets opmærksomhedsfokus og dets kognitive aldersniveau. Herfra kan man så forsøge at etablere en udviklingsstøttende dialog.

På Børnehjemmet har man mange forskellige kasketter på, forstået på den måde, at man både er en pædagog, som skal hjælpe børnene med at indgå i nogle rutiner og til at følge nogle fælles regler, Som pædagog skal man dog også være den, der skal foretage en mere udviklingsstøttende dialog og endelig kan man være den, der skal tage en familiesamtale, hvor børn også er til stede.

Netop derfor er det vigtigt at være klar over, hvilken kasket man har på og hvilke formål og dermed også metoder, man kan anvende i de konkrete situationer.

Denne kontekstafklaring, og hvordan man kan forholde sig til de modstridende kasketter, brugte vi en del tid på.

Endelig lavede vi endnu en skulptur.

30. dag. Halvdelen af gruppen fik feedback på deres anden-års opgave. Dernæst fulgte den sidste skulptur. Alle deltagere har nu opstillet en familieskulptur, som viser hen til en bestemt periode, nogle gange til en bestemt – og karakteristisk – situation fra deres primærfamilie. Uddannelsesgruppens medlemmer evaluerede metoden og fandt den både god i forhold til at få fokus på sig selv som

fagperson, at se sine ressourcer og udviklingsmuligheder. De syntes også, at metoden gav noget på det personlige og interpersonelle plan, idet man på et indlevelsesmæssigt plan kom til at kende hinanden vældig godt.

Resten af dagen blev brugt til at forberede en samtale med en ung fra Børnehjemmet, som gerne ville deltage i samtalen.

Konteksten for den unges opvækst blev ridset op. Ligeså den aktuelle kontekst med fokus på de konflikter og kriser, der havde været de sidste par måneder. Vi talte endvidere om, hvad Børnehjemmets formål kunne være med samtalen og planlagde også samtalen kontekst, hvor der både skulle være tolk, reflekterende team og videoptagelse af samtalen.

31. dag (første dag på tredje år)

Da første modul på tredje år, af praktiske grunde må skæres ned til fire dage, besluttede vi at tage en ekstra dag på dette modul.

Vi startede med, at den anden halvdel af gruppen fik feedback på deres anden års opgave.

Herefter gjorde vi klar til, at jeg, sammen med den unge skulle have den samtale, som blev forberedt i går.

Samtalen varede 1½ time inklusiv feedback fra det reflekterende tema. I samtalen blev der illustreret, hvordan man også kan bygge på den unges egne valg, prioriteringer og ansvar. Der blev endvidere brugt metoder fra den strukturelle -, den løsningsfokuserede – og den narrative retning. Endvidere sås eksempler på ”konstaterende spørgsmål” og ”den udviklingsstøttende samtale” (Øvreeide).

Den unge blev synlig styrket og udtrykte håb og motivation for at tage ansvar for at skabe ændringer i sit liv.

Under det reflekterende teams proces med feedback til den unge, blev dette håb og motivationen styrket, idet teamet havde fokus på den unges ressourcer, egne valg og motivation.

Der blev endvidere lavet en kontrakt med den unge. Den var SMART:

Specifik

Målelig

Acceperet (af såvel den unge som Børnehjemmets personale)

Realistisk og

Tidsspecifik

Der blev også introduceret en ide om, at den unge skulle have en eller anden form for anerkendelse, belønning, når målene blev opfyldt.

Der blev aftalt ugentlige møder med henblik på at følge op på, om den unge nåede sine mål. Og det blev aftalt, at jeg skulle tage endnu en samtale med den unge om to måneder, hvor første modul på tredje år skal foregå.

Om eftermiddagen var der et oplæg om flerfamilieterapi, sådan som Marlboroughmodellen har udviklet metoden. Kort fortalt handler denne flerfamilieterapi om, at man inddrager fra tre til fem familier i et behandlingsforløb, hvor hver terapeut max. har ansvar for tre familier. En af ideerne er, at der ikke må være for mange terapeuter, idet det handler om, at inspirere familie-medlemmerne til at hjælpe hinanden. Terapeuterne er mere at betragte som katalysatorer for processen. Der er både gruppemøder og familieaktiviteter, hvor familierne hjælper hinanden med at nå nogle af de

målsætninger de hver især har opstillet i familierne.

Nogle af argumenterne for at tilbyde flerfamilieterapi er at:

- bekæmpe social isolation
- udvide det sociale netværk
- modarbejde stigmatisering
- opbygge solidaritet
- etablere nye og mangfoldige perspektiver
- lære af hinanden
- yde gensidig støtte og feedback
- tilskynde til aktiv forældreinvolvering
- neutralisere kroniske relationer mellem ansatte og klienter
- eksperimentere med surrogatforældre
- skabe en væksthuseffekt
- indgyde håb

Det var ikke lige en model, som Børnehjemmet nu og her kunne anvende, men der er planer om, at udvide med en familieafdeling senere. Så måske ...

Lillegruppen har mødtes nogle gange siden sidste modul og alle har haft stor glæde af det, så det tilstræbes at fortsætte med at mødes imellem modulerne.

3.1.

Første modul på uddannelsens tredje år har følgende overordnede temaer:

- Repetition af andet års tredje modul
- Batesons teori om kommunikation
- Milanomodellen. Den systemiske hypotese, cirkulær udspørgen samt andre spørgeformer. Begrebet neutralitet.
- Løsningsfokuseret terapi og narrativ terapi

- Live-samtale med ung fra Børnehjemmet. Supervision på konkrete sager, rollespil, videoanalyse
- Præsentation af tredjeårsopgaven

32. dag (3.1.1. ... første dag foregik på sidste modul)

Repetition samt opfølgning på tredje modul på andet år:

Deltagerne fortalte om, hvordan teori, metoder samt tænkningen fra denne uddannelse sætter sig igennem i den daglige pædagogiske praksis. Især ideerne om, at det sete afhænger af øjnene der ser, at virkeligheden kan opfattes meget forskelligt, og at det er vigtigt, til stadighed, at fastholde et konstruktivt perspektiv på børnene og hinanden.

Herefter fulgte en kort opsummering af samt et historisk rids over systemisk teori: I slutningen af 40'erne og videre op igennem 50'erne og 60'erne udvikledes systemisk teori som en reaktion på psykodynamisk teori. I stedet for at have fokus på:

- Individet ... havde man fokus på systemet (familien, eller større systemer)
- Intrapsyriske forhold ... fokuserede man på organisering, relationer, mønstre, kommunikation mm.
- Fejl og mangler ... satte man fokus på ressourcer og løsninger.

Grundlæggende i systemisk teori er at man, via inspiration fra bl.a. generel systemteori, kybernetikken, lægger vægt på, at årsagsforhold er cirkulære – i modsætning til lineære – det vil sige, at der ikke er én årsag til en virkning. Der vil altid være et væld af årsager til et givent problem og ligeså vil konsekvenserne af problemet ofte være sammenblandede med årsagerne. Det er således

formålsløst at lede efter og forsøge at udrede årsagen til et problem. Man er endvidere optaget af organisering, relationer og kommunikation.

De første retninger kaldtes for:
 Strukturel terapi ... hvor man især har fokus på den organisering (struktur) et system har. Begreber som hierarki, subsystemer og rammer bruges til at beskrive et systems organisering. Et andet særkende ved denne retning er, at terapeuten påtager sig et ansvar for ændring, at hjælpe familien med at komme af med x's symptomer.
 Strategisk terapi ... hvor man også er orienteret mod et systems organisering, og hvor man vægter meget højt, at terapeuten har et ansvar for at hjælpe familien af med sine symptomer. Derfor er terapeuten strategisk. Det vil sige, han udtænker en strategi med henblik på at hjælpe familien af med dens problemer. Den strategiske retning er kendt for at have antagelser om, at familier/klienter kan være fanget i paradoksale situationer og kommunikation, og at terapeuten skal udvikle modparadoxa for at hjælpe familien ud af dens fastlåsthed. Milanomodellen er især kendt for at have fokus på hypotesedannelse, cirkulær udspørgen mm. Vigtigt indenfor denne retning er også dens fokus på, at terapeuten skal tilstræbe at have en neutral rolle. I Milanomodellen udviklede man derfor mange metoder, hvor formålet bl.a. var at sikre terapeutens neutralitet.

Løsningsfokuseret terapi sætter særlig fokus på løsninger og ikke problemer: Man leder efter undtagelser og ressourcer samt bruger, blandt andre metoder, mirakel- og skalerings-spørgsmål.

I 80'erne og fremefter udvikledes konstruktivistisk teori. Her har man fokus på, at vi mennesker konstruerer vores

egen virkelighed. Mennesket er et lukket system, forstået på den måde, at de input, der kommer udefra (fx fra terapeuten) ikke nødvendigvis skaber ændring. Det er det enkelte system, der selv finder ud af, hvad der kan bruges/ikke bruges. De konstruktioner, som mennesker skaber, er baseret på deres tidligere erfaringer, og erfaringerne har en tendens til at være selvbekræftende.

Socialkonstruktionisme er en retning, der viser hen til, at vi mennesker konstruerer vores egen virkelighed, men her vægtes i særlig grad, at de sociale og kulturelle forhold er afgørende for, hvilken mening den enkelte kan konstruere.

Narrativ terapi bygger på ideer fra konstruktivisme, socialkonstruktionisme samt sprogforskning. Narrativ betyder historie og den narrative tradition viser hen til, at de historier vi har/fortæller om os selv, kan være hhv. selvbegrænsende og selvudviklende.

Herefter var der et oplæg om Batesons ideer om kommunikation, og der blevet lavet koblinger til grundlæggende ideer i de forskellige systemiske retninger. Bateson har pointeret, at kommunikation er information og kan være både samtale, tonefald, gester, kropsholdning, mm. Al adfærd og begivenheder besidder informativ værdi – det såkaldte emiske aspekt. Også en manglende adfærd har informativ værdi ... Man kan altså ikke ikke - kommunikere.

Den mindste informationsenhed kaldes en bit og viser hen til "en forskel, der gør en forskel." Hermed skal forstås, at vores sansesystem er indrettet til at opfatte forskelle, og at det er via fokus på forskelle, at vi sanser omverden. Det påpeges endvidere, at virkning forårsages af forskelle. Således kan man

i en terapeutisk sammenhæng have opmærksomhed på forskelle, der gør en forskel, for herigennem at være med til at styrke erkendelsen af ændringer.

Bateson skelner endvidere imellem forskellige former for kommunikation:

- Billedlig kommunikation (iconisk)
- Analog kommunikation; som er implicit og nonverbal, og som kan være ... pausernes længde, skrigets dybde, stemmens anspændthed etc.
- Digital kommunikation, som er det talte og skrevne sprog.
- Påpegende kommunikation (børn lærer primært via denne kommunikationsform).

Bateson beskæftigede sig endvidere med begrebet "redundans", hvilket viser hen til bestemte mønstre, som kan findes i sproget. Redundans kan også ses i adfærds- og interaktionssekvenser. Redundans er det modsatte af "tilfældighed."

Kommunikation ses endvidere som havende en hierarkisk diskontinuitet, forstået på den måde, at kommunikation kan foregå på forskellige niveauer: Der kan være selve samtalen. Hvis man taler om samtalen, er der tale om metakommunikation. Taler man om metakommunikationen er der tale om meta-metakommunikation osv. Man kan også sige, at et spisekort, hvorpå der står ""Bøf og rødgrød", ikke er bøf og rødgrød, som man kan spise ... "Kortet er ikke landskabet".

Kommunikationen kan også inddeles i klasser og elementer i klasser. En klasse kan ikke være medlem af sig selv. For eksempel kan man tænke på, at katten som art er to millioner år gammel. Hvis man sammenblander en konkret kat (et element) med arten (klassen), kan der

ske en såkaldt kategorial fejl: "Katten er to millioner år gammel og har en rød pels" (jf. Øllgaard, 1995).

I kommunikation kan der endvidere være et budskab koblet til budskabet. For eksempel at "dette vi gør lige nu, er leg." Et andet eksempel på, at kommunikation altid også indeholder et budskab om relationens art er, hvis man fx forestiller sig en hustru, der siger til manden: "Gå ud og vask op!" med et bydende tonefald. Her er der ikke tvivl om, at hustruen også udtrykker, at hun bestemmer, hvad manden skal gøre. Mandens reaktion: "Det kan du sgu' selv gøre!" viser, at han ikke accepterer hustruens definition af deres indbyrdes relation. I stedet præciseres relationens art. Her er der tale om, at parret har en symmetrisk relation ... "vi kæmper om, hvem som bestemmer".

Endvidere nævner Bateson, at der opstår paradokser i kommunikationen, når denne indeholder en negation og samtidig refererer til sig selv." Hvis fx en københavnner siger "at alle københavnere lyver", kan man ikke afgøre, om udsagnet er sandt eller falsk: Hvis det er sandt er det falskt, og hvis det er falskt er det sandt!.

Konteksten, den sammenhæng hvori et ord finder sted, en begivenhed, en hændelse foregår, er endvidere af betydning for, hvordan ordet, begivenheden, hændelsen bliver forstået eller forløber. Konteksten er således med til at bestemme den mening, vi tillægger problemet.

Her kan man forestille sig tegnet "O". Hvis konteksten til dette O er M og R står der MOR. Men hvis konteksten er 2 og 3, vil O blive til tallet 203.

I en terapeutisk sammenhæng viser det hen til, at konteksten har en betydning for

problemdefinition, det terapeutiske forløb etc.

Kontekst i denne sammenhæng kan være de fysiske rammer, forståelsesmodeller, henvisningsvej, organisatoriske betingelser o.s.v.

Et budskabsmateriale kan derudover også inddeles i hændelsessekvenser. Måden hvorpå man inddeler disse sekvenser, giver hændelsesforløbet en bestemt mening. Reelt set er det dog vilkårligt, hvor man starter og hvor man stopper inddelingen. Netop denne vilkårlige inddeling af et budskabsmateriale i et hændelsesforløb er det centrale argument for at påpege, at årsagssammenhænge er cirkulære, og at man kan punktuere forskelligt og dermed opnå forskellige årsagsforklaringer og forskellige meninger.

Vi sluttede dagen af med at se og analysere en Minuchin video "The Ralph Family". Gruppen blev opfordret til, at se hvilke elementer fra den strukturelle teori og hvilke metoder, Minuchin anvendte. Der blev endvidere reflekteret over, hvilke antagelser Minuchin mon havde om familien og som lå bag hans valg og fravalg i samtalen. Overvejelser over hvilke andre metoder, der kunne være blevet brugt, blev også berørt.

33. dag startede med en introduktion til tredje-årsopgaven, hvor deltagerne skal optage en terapeutisk samtale, analysere og beskrive denne samt udvælge et klip, som skal bruges til fremlæggelse i gruppen. Der er en bestemt disposition og bestemte områder den studerende skal komme ind på. Selve fremlæggelsen varer en halv time og foregår for studiegruppen på tredje års sidste modul i november 2008. Gruppen og kursusleder vil være et reflekterende team, som i en

halv time giver den studerende feedback efter fremlæggelsen.

Derefter fulgte et oplæg om Milanometoden, herunder beskrivelse samt konkret træning i udvikling af systemiske hypoteser. Gruppen trænede cirkulær tænkning ved at tage udgangspunkt i "The Ralph Family", som havde to drenge på fire og fem år, der var "uregerlige". Med udgangspunkt i det præsenterede problem (de uregerlige drenge) kom gruppen med forskellige mulige årsagsforklaringer på disse drenges "uregerlighed". Alle antagelser var en-årsag-en virknings orienterede. Efterhånden blev det muligt, at konstruere en mere sammenhængende cirkulær årsagsforståelse ud fra de forskellige enkelte antagelser.

I Milanomodellen foretager man en aktiv opsporing af familiemedlemmernes indbyrdes forhold. Man undersøger familiens organisering rundt om problemet, og gør sig antagelser om, familiens skjulte indbyrdes samspil. Man udvikler som sagt forskellige antagelser, som efterhånden kan udvikles til en cirkulær hypotese.

I modellen tilstræber man, at terapeuten er nysgerrig og respektfuld overfor alle familiemedlemmer. Man har endvidere udviklet et væld af spørgsmålstyper med henblik på, at tilstræbe cirkulær tænkning og neutralitet i betydningen "ikke tage parti for enkelte familiemedlemmer", ikke være moralsk eller ændringsfokuseret.

Man har megen fokus på, via sine spørgsmål, at søge ny forståelse for samspilmønstre. Spørgsmålene er fokuseret på forskelle og de indbyrdes forhold i familien.

Dyadiske spørgsmål er for eksempel spørgsmål, der belyser relationen mellem to personer. Triadiske spørgsmål er

spørgsmål, der er henvendt til en tredje (eller fjerde) person om to andres forhold. Spørgsmålene kan for eksempel være fokuseret på forskelle og sammenhænge.

Om eftermiddagen fortsatte vi analysen af "The Ralph Family" på en måde, så nogle af de overvejelser og metoder, der skal inddrages i tredje-årsopgaven, også blev anvendt i denne analyse.

34. dag. Vi startede morgenen med at se og analysere "The Ralph Family" færdig. Udover at se videoen ud fra Minuchins strukturelle kontekst, forsøgte vi også, som tidligere nævnt, at forestille os andre indfaldsvinkler som for eksempel den løsningsfokuserede og Milanomodellen anvendt i terapien.

Herefter var der et oplæg om Karl Tom, som i en artikel har opridset forskellige former for spørgsmålstyper og hvor pointen er, at alle spørgsmål har en hensigt og kan være henholdsvis åbnende, respektfulde og lukkede, begrænsende. Spørgsmålstyperne er følgende:

- Orienterende spørgsmål, hvor formålet er, at terapeuten skal blive klogere.
- Påvirkende spørgsmål, hvor terapeuten ønsker at påvirke familiemedlemmernes virkelighedsopfattelse.
- Lineære spørgsmål (hvem gjorde hvad, hvor, hvornår og hvorfor).
- Cirkulære spørgsmål, som afdækker sammenhænge, forskelle og mønstre.
- Strategiske spørgsmål, hvor fokus er på, at familien skal ændre sig på en bestemt måde.
- Refleksive spørgsmål, som er formuleret på en måde, så familiemedlemmerne reflekterer over, hvad deres handlinger

indebærer og med henblik på, at man kan finde nye handlemuligheder.

Om eftermiddagen var der et oplæg om LØFT (Løsningsfokuserede samtaler) og narrativer.

Her handler det om, at når et menneske har udviklet en dominerende historie, som er selvbegrænsende, kan man som terapeut være opmærksom på at finde "de tynde historier". De ikke fortalte historier, som altid vil være der i et menneskes liv og som venter på at blive hentet frem.

Man kan være opmærksom på:

- Det levede liv
- Den måde erfaringerne bliver tolket af personen på
- Den måde historien bliver fortalt på

Vi tog udgangspunkt i en af de unge fra Børnehjemmet. Hans historie var præget af følgende identitetskonklusioner:

"Jeg er dum, kan ikke lære noget, tror ikke på, at der er en god fremtid for mig. Jeg ender på gaden ligesom mine forældre. Jeg er værdiløs, og kan lige så godt tage mit liv."

Vi lavede nu et rollespil, hvor kursussenleder illustrerede den løsningsfokuserede og narrative metode.

Via måden at spørge ind på blev der sat fokus på både fortidige undtagelser fra den dominerende historie og på tolkningen af fortidige erfaringer. For eksempel fremkom der, i rollespillet, oplysninger, som viste, at drengen havde haft forældreomsorgsfunktioner for sine forældre allerede som otte-årig.

- Terapeutens spørgsmål "Det, at du, i så tidlig en alder, har kunnet

tage vare på dine forældre ... hvad siger det om dig som menneske?" Det var svært for den unge at svare på dette spørgsmål og terapeuten kom derfor med flere mulige forslag. Den unge kunne herefter udvælge og svarede: "Jeg har vist været en omsorgsfuld person, der har kunnet tage hensyn til andre".

Videre i rollespillet fortæller den unge, at han forlod hjemmet, når nogen ville pille ved ham (underforstået ... seksuelle tilnærmelser fra en beruset voksen). Ved igen at spørge om, hvad det får den unge til at tænke om sig selv, (at han kan fjerne sig fra en farlig situation) viser det sig, at han synes, at han er god til at passe på sig selv.

Han fortæller endvidere, at det gør han stadigvæk: Når noget er svært går han ud i fjeldet eller ud på isen. Men at han også har fundet ud af, at man på Børnehjemmet bliver bekymret for ham, og at han skal fortælle personalet, når han går.

Her udtrykkes endnu en ressource, som den unge får øje på ... han har lært, at der er forskel på situationer.

Den nye, indtil nu uerkendte, tidligere anderledes tolket identitet udfolder sig stille og roligt under samtalen til at blive:

Jeg er en ung mand, der tidligt måtte og valgte at passe på forældre og søskende i stedet for at gå i skole. Jeg tager hensyn til andre og er opmærksom på andres behov, og jeg kan lære af mine erfaringer.

Gruppen øvede herefter LØFT og narrativ terapi i små rollespil

35. dag. Vi startede dagen med at gå i dybden med den del af det narrative, som handler om at være nysgerrig og anerkendende (og ikke "oppe fra og ned -

rosende"). Deltagerne oplevede denne måde at forholde sig på som meget svær og havde derudover problemer med at finde gode oversættelser fra dansk til grønlandsk. Vi nåede dog frem til følgende:

"Når du har kunnet lade være med at flygte ... hvad tænker du så om dig?
"Imminut illit ganoq eqqorsaativit?"

"Hvilken betydning tror du det vil få for dig (fremover)?"

"Taanamita ilinnut ganoq kinguneqassoa?"

"Hvilke kvaliteter inden i dig har været med til at det lykkedes?"

"Nammineq malugissutit suuppat iluatsisinnaasimagakkit?"

Dernæst fulgte et oplæg om eksternaliserende tænkning og metode. Problemer har en tendens til, i den vesterlandske kultur, at blive internaliseret og individualiseret. Den eksternaliserende metode har blandt andet til formål at modvirke denne individualisering og til at styrke personens motivation og handlekraft i forhold til at gøre noget ved problemet. Man kan spørge om, hvordan og hvem der har defineret problemet som et problem. Herved kan konteksten for problemets opståen blive tydeliggjort og være med til at modvirke den individualistiske tendens.

Man kan spørge ind til, hvem der samarbejder med henholdsvis modarbejder problemet.

Beskrivelse af den eksternaliserende teori og metode findes i resumé fra 1. års andet modul.

Gruppen inddeltes i smågrupper og øvede metoden:

1. Eksternalisering af problemet.
Finde et billede, et navn.

- Tillægsord og alder kobles eventuelt på problemet.
2. Afdækning af problemets indflydelse i personens liv (skole, arbejde, personlighed, familie, osv)
 3. Afdækning af personens indflydelse på problemet (situationer, perioder, hvor personen har klaret/styret problemet og ikke omvendt).
 4. Fra disse eksempler /undtagelser kan hentes inspiration, ideer til, hvordan personen fremover kan tackle problemet.

Efter frokost er der en opfølgende samtale med den unge, som deltog i en samtale på sidste modul. Det vil sige, at denne samtale er den anden og en opfølgende samtale.

Formålet med samtalen er dels at afklare og følge op på de målsætninger og ønsker, som den unge udtrykte ved sidste samtale og dels at styrke den unges eventuelle nye historie, som er ved at blive udviklet (at gøre en tynd historie tykkere.) Ligeså var formålet at lede efter en forskel, der gør en forskel i den unges liv med henblik på at styrke mulige nye forholdemåder.

Der var endvidere reflekterende team, som blev instrueret i at have fokus på eksempler på nye historier og at give disse eksempler tilbage til den unge. Dette med henblik på at forstærke de nye tendenser.

Det viste sig, at den unge var lykkedes med alle sine målsætninger:

- Han havde ladet være med at drikke (bortset fra en enkelt gang)
- Han havde ikke sniffet
- Han havde ikke flygtet fra Børnehjemmet, ej heller forsøgt at tage sit eget liv

- Tankerne om at flygte havde han neutraliseret dels ved at bede personale om hjælp og dels ved at lytte til musik

Under den videre samtale blev det tydeliggjort, at den unge ønskede sig et andet og bedre liv, at han ikke længere var så optaget af at skulle hjælpe sin familie (forældre, der drikker, alle søskende anbragt på børnehjem rundt om i Grønland). Moren havde inspireret ham til at holde sammen på familien. Men nu var han begyndt at tænke, at han blev nødt til at passe på sig selv.

Terapeuten tænkte, at netop denne holdning udtrykte "en forskel, der gjorde en forskel" og undersøgte derfor denne nærmere med henblik på at gøre den tynde historie tykkere.

På slutningen af samtalen blev der talt om, hvilke ønsker den unge havde. Især det at blive på Børnehjemmet samt det at få noget hjælp til at tage beslutninger, var det han aller mest ønskede sig.

Terapeuten sluttede terapien af med et hypotetisk spørgsmål: Hvad tror du din far, hvis han var her lige nu, ville sige til dig?" "Måske sige tak", sagde den unge. Terapeuten tilføjede "Ja, og jeg tror, selv om jeg ikke kendte din far, at han måske også ville sige, at han var stolt af dig. Og at du skulle fortsætte med at passe godt på dig selv.

Jeg ville i hvert fald, hvis jeg var din far, sige at jeg var meget stolt af dig, og at det var godt, at du passede på dig selv." Her kan man sige, at terapeuten pointerede, hvad samtalen havde gjort ved hende.

I den proces, det reflekterende team havde efter selve samtale, blev den tynde historie gjort meget tykkere, idet følgende feedback kom til udtryk:

”Jeg er imponeret over x’s ærlighed og åbenhed, og det at han er så modig at stille op til denne samtale med kamera på og en gruppe, der sidder og lytter.”

”Jeg synes, X er en meget hensynsfuld og opmærksom person, men hvor er det også godt, at han nu vil tage mere vare på sig selv også.”

”Jeg synes, at x er meget ærlig og realistisk. For eksempel ved han, at han stadig har brug for at blive guidet og endnu ikke har fundet ud af, hvad han vil med sit liv.”

”Det lyder som om X har taget en beslutning om, at han vil have et godt liv uden alkohol osv.

Efter samtalen så X meget glad og lettet ud, og vi aftalte at mødes næste gang i november for at have endnu en opfølgende samtale.

Efter samtalen reflekterede gruppen over de metoder fra LØFT som var blevet anvendt.

Som afslutning på dette modul så gruppen et ”slide show” produceret af X, som havde fået støtte fra de filmfolk, der pt. er tilknyttet Børnehjemmet. De sidste par måneder har X været med på projekt Extreme Ice. X har fotograferet fra helikopter: Indlandsisen, der smelter, videnskabsfolk, som er i gang med at dokumentere den globale opvarmings konsekvenser i Grønland. Han har redigeret råmaterialet, sat billeder sammen og fundet underlægningsmusik. Blandt andet en melodi fra Pink Floyd var et smukt valg i forhold til temaet. Afslutningen var en utrolig smuk og stærk illustration af, hvordan terapeutiske samtaler med fokus på at finde og styrke en ny historie kombineret med et dagligt og kontinuerligt pædagogisk arbejde med

samme sigte kan underbygge og være yderst forstærkende for udvikling af en ny historie og en ny identitet.

X, som havde været meget opsat på, at dette slide show skulle blive færdigt og vises for gruppen, var stille men ... tror jeg ... intens stolt over sit produkt, hvilket han havde god, god grund til at være.

3.2.

Andet modul på uddannelsens tredje år har følgende overordnede temaer:

- Subsystemer. Komplementaritet og gensidighed samt udfordring set fra et strukturelt perspektiv
- Introduktion til og træning i en struktureret gruppesupervisionsmetode
- Fortsættelse med træning af LØFT og narrative samtaler
- Supervision og rollespil på konkrete sager
- Sparring ifm tredjeårsopgaven

36. dag startede vi med den sædvanlige runde ”Hvordan har jeg det lige nu? Hvad var det vigtigste, du tog med dig fra sidste modul? Har du omsat viden, metoder i din praksis?”

Det var første gang, at gruppen mødtes samlet efter sommerferieperioden. Nogle havde været meget hjemme på Børnehjemmet. Andre havde været med børnene på ferie og/eller vandreture i fjeldet.

Herefter var der en introduktion samt diskussion af Minuchins begreber:

Subsystemer. Komplementaritet og gensidighed samt udfordring set fra et strukturelt perspektiv.

Med udgangspunkt i kapitel 2, 10 og 12 fra Minuchins ”Livets dans”

introduceredes begreberne "gensidighed" og "komplementaritet."

Minuchin taler om, at systemer, familier består af subsystemer. Man kan tale om partner- forældre-, søskende-, bedsteforældre- og så videre subsystemer. Minuchin kalder det også for et holon, som viser hen til, at den enkelte både er en helhed og et del af et subsystem.

Koblinger indenfor subsystemerne er stærkere end koblingerne mellem delene. For eksempel var det, på Børnehjemmet, tydeligt, at børne/ungegruppen som subsystem havde nogle indbyrdes meget stærke relationer, som udelukkede voksensubsystemet og/eller pædagogsubsystemet.

Det er, iflg. Minuchin, også i subsystemerne, at deltagernes kompetencer og kompleksitet udvikles. Det er også derfor, at Minuchin fremhæver, at det er nødvendigt at markere subsystemernes grænser for at give plads til individuel udvikling og fleksibilitet.

Når to mennesker etablerer et parforhold, mistes noget individualitet og der vindes en eller anden grad af tilhørsforhold. Bag de transaktioner, som et par udvikler opbygges en struktur.

Når et par bliver til familie, kan man tale om, at de først er en familie med små børn. Derefter vil der være en familie med skolesøgende børn og senere en familie med voksne børn. Således er der indre udviklingskrav ligeså vel som der kan komme udviklingskrav udefra (arbejdsløshed, flytning etc.). Krav som forudsætter, at systemet udvikler sig. Når en familie kommer i terapi, er det fordi den hænger fast i et udviklingsstadie, og har brug for kreativ forvirring, fleksibilitet og nye regler for at udvikle sig og tilpasse sig de nye krav.

Nogle af de metoder, som terapeuten kan bruge for at inspirere til ændring er:

- At udfordre symptom/ problem-definition
- Grænsedragningsteknikker
- Ubalanceringsteknikker såsom ændring af måden at punktuere på
- Fokus på komplementaritet, som udfordrer den lineære opfattelse af årsagssammenhænge.

Ift begrebet "komplementaritet", påpeger Minuchin, at alle i en familie er med til at vedligeholde problemet, og at alle også, på sin vis, har været med til at problemet kunne opstå.

Måder at udfordre den lineære opfattelse; at fokusere på det komplementære:

- At gå fra det individuelle til det relationelle ved at fremhæve det isomorfe (de gentagne mønstre, der forbinder familiemedlemmerne)
- Problempersonen kan blive defineret/forstået som "familiens helbreder."
- At indramme individets adfærd som en del af en større helhed
- "I er optaget af, hvem der skal bestemme?"
- "Hvem gør x deprimeret?"
- "Hvem får hvem til at danse?"
- "Hjælp x med at forandre sig ved at forandre dig selv ... din måde at relatere dig til x på."
- "Hvad er der ved x som vil kunne få dig til at føle det, som x ønsker, at du skal føle?"

37. og 38. dag. Her blev gruppen delt op i tre-mands grupper og gennemgik "Den stiltiende aftale" (fra Family Healing, 1992 af Minuchin og Nichols). Kapitlet handler om en terapi med et pensioneret par, der søger terapi, fordi deres indbyrdes

relation kræver justeringer, nu hvor de er blevet ældre.

Gruppens deltagere skulle forsøge at uddrage, hvad man syntes, var vigtigst i kapitlet.

Herefter mødtes gruppen samlet og fortalte om, hvad man var nået frem til.

Som Minuchin og Nichols påpeger kan parforholdet være med til at indskrænke eller forme vores definition af os selv. Dette fordi par, der finder sammen udvikler sig på en måde, så de supplerer hinanden. Der vil blive udviklet komplementære positioner, som kan gå hen og blive polariseringer og på sin vis blive til stivnede forholdemåder. Polariseringer mellem par er lige så meget et produkt af et forhold som et produkt af forskellige personligheder. De komplementære positioner kan være:

- Nærhed – afstand
- Aktiv – passiv
- Dominerende – underdanig
- Skrap og konsekvent – blød og eftergivende
- Jordbunden – drømmer
- Stærk – svag
- Giver – tager
- Ambitiøs – tilfreds

Parforhold indeholder altid en balanceakt, og der opstår problemer i parrelationen, når positionerne bliver overdrevne og rigide og/eller når parret ikke lykkes at ændre sig i takt med skiftende omstændigheder.

Sam og Sara er et ældre par i 70'erne, som søger terapi fordi den balance, der har været imellem dem i 50 år, nu er blevet forrykket efter at Sam er gået på pension. Tidligere havde de indrettet sig på den måde, at Sam var den stærke og økonomisk ansvarlige med stort overblik.

Sara var den svage, der havde brug for en stærk mand.

Nu var parret i en situation, hvor Sam ikke længere havde sit arbejde som en strukturerende faktor i sit liv. Han blev mere afhængig af Sara, og hun fik behov for at blive mindre afhængig af ham.

Minuchins pointe er, at Sara, på sin vis, har gjort Sam stærk, og Sam har gjort eller accepteret, at Sara var svag.

Sådan en ekstrem version af gensidighed dur ikke altid i nye omstændigheder. Fx den, hvor Sam blev pensioneret og begyndte at falde af på den, og er bange for hvordan Sara skal klare sig, hvis han dør først.

For eksempel har Sam også ofte længtes efter at blive syg, fordi "så tager Sara sig af mig".

Minuchin introducerer ideen om, at Sam skal blive inkompetent, så Sara kan lære at blive kompetent.

Forskellige måder at udfordre parrets problem på, er:

- At udfordre parrets virkelighedsopfattelse
- At udfordre symptom/problemforståelsen
- Udfordring af struktur/organisering

Minuchin forsøger at hjælpe parret til:

1. At udvikle deres repertoire. Sam skal have lov til at være lidt svag indimellem. Sara skal udvikle og/eller se sine styrker og kompetencer
2. At udvikle større tolerance overfor hinanden

I en opfølgende samtale fire år efter, viste det sig, at parret havde fået nuanceret deres roller, og at der var udviklet en større tolerance overfor hinanden.

I uddannelsesgruppen var der endelig en lille diskussion om, hvorvidt man som terapeut kan føle sig kompetent til at hjælpe mennesker, der er ældre end en selv.

Minuchin påpegede, at man selvfølgelig skal være opmærksom på, at man kan have svært ved at joine et par, der er på et udviklingspunkt, man ikke selv har været. Men med ydmyghed og nysgerrighed, kan man nå langt i sådanne situationer.

Om eftermiddagen og næste dag blev en supervisionsmodel kaldet "Kollegial gruppesupervisions-metode" introduceret og øvet.

KOLLEGIAL GRUPPESUPERVISIONSMETODE

(Bernard & Goodyear, "Fundamentals of Clinical Supervision", Allyn & Bacon, 1992).

Antal: 6 - 12 personer.

Varighed: 1 - 1½ time

Styring: Processtyreren har ansvar for;

- at processen indeholder de
- forskellige faser
- at instruktionerne (se nedenfor) overholdes
- at spørgsmål og antagelser bliver fremsat i et tempo, så supervisand kan følge med samt
- at tiden overholdes

Fase 1: Personen der ønsker hjælp

- (supervisanden) henvender sig til alle i gruppen:
- **Præsenterer problemet;** Patientens/familiens/barnets/klientens/brugerens problem samt supervisandens problem.

- Præciserer, hvad der ønskes **hjælp til**
- **Gruppetagerne er lyttende.** Der lægges særlig mærke til, hvad supervisanden ønsker hjælp til, idet denne information skal være retningsgivende for den efterfølgende proces

Fase 2: Gruppetagerne stiller **nysgerrige, uddybende afklarende spørgsmål** til supervisanden. Dels for at hjælpe personen til egen afklaring og dels for at få oplysninger, som gruppedeltagerne skal bruge til at skabe sig et overblik og en forståelse af problemet. Disse forståelser skal bruges i næste fase

Fase 3: I denne fase sidder supervisanden i baggrunden og lytter og skriver notater (20-30 min) Gruppetagerne bidrager her med på skift at foreslå deres opfattelse af problemets karakter samt eventuelle ideer. Gruppetagerne reflekterer sammen. Vigtigt ikke at konkurrere med hinanden om "hvis forståelse der er "rigtigst". Formålet er at frembringe **mange forskellige vinkler og ideer**. Det er supervisanden, som kan udvælge, hvad han/hun kan bruge

Pause: **Supervisanden tænker** over de forskellige vinkler og ideer (5 - 10 min) Finder frem til, hvad der har været hjælpsomt, og hvordan han/hun vil gå videre med sagen. Forbereder sig på at give feedback til de enkelte gruppemedlemmer/gruppen som helhed

Fase 4: **Supervisand giver feedback** til den enkelte eller til processen som (5-10 min) helhed. Gruppetagerne lytter uden at starte en ny dialog. Supervisandens præsentation og feedback skal respekteres

Evaluering: Alle deltager i en **fælles evaluering** af processen; Hvad er godt ved metoden? Svært? Der kan også gives feedback til processtyreren

Vi prøvede modellen to gange. Den første gang overfor problemet "manglende ansvarlighed hos kollegaer ... hvordan få hjælp til nye måder at forholde sig på".

Andet supervisionstema var "Hvad er den bedste hjælp for et barn, der ikke på længere sigt kan blive på Børnehjemmet?"

Alle i gruppen syntes, det var en spændende metode, en enkelt oplevede den som svær. Bagefter havde vi endvidere en snak om, hvornår der er tale om konkurrerende reaktioner i gruppen, og hvornår man blot kommer med sine synspunkter.

En måde at blive afklaret på er blandt andet at spørge sig selv om, hvorvidt man kun synes, der er en rigtig forståelse, og om man forsøger at finde argumenter for denne ene opfattelse. Hvis det forholder sig således er ens kommentarer sandsynligvis udtryk for konkurrence, hvor man netop ikke tillader at flere forskellige perspektiver på en given sag kan komme frem.

39. og 40. dag. Disse to dage blev brugt til at repetere og øve sig i LØFT og narrative samtaler (se resume fra 3. år, modul 1)

Man øvede forskellige spørgsmål, som

- At afdække den dominerende historie
- At søge efter konkurrerende, tynde historier (hændelsesplan)
- At gøre disse tykkere ved at undersøge handlinger, værdier etc. ifm den tynde historie
- At sætte fokus på nye måder at tolke den dominerende historie på.

Man lavede endvidere en øvelse i at dekonstruere den dominerende historie:

- Hvilke antagelser ligger til grund for denne historie og får den til at give mening?
- Hvilke endnu ikke navngivne antagelser ligger til grund for denne historie og gør det muligt for den at fungere?
- Hvilke ideer kunne forklare den måde, personen taler og handler på?
- Hvad er det for nogle selvfølgelig måder at leve og være på, der holder liv i problemet?

Den eksternaliserende tænkning blev også øvet på deltagernes egne problemer som for eksempel var:

- Dominerende
- Konfliktsky
- Ikke tage ordentlig vare på sig selv
- At føle sig forkert
- Ikke være god nok

Derudover analyserede vi en video, hvor Trembacz har en samtale med en familie, der består af far, mor, søn på 15, datter på 13 og søn på 5 år. Moren havde et alkoholproblem og familien kom til samtalen mhp at især børnene skulle have noget hjælp til at sætte ord på oplevelser etc. I forbindelse med morens alkoholproblem.

Gruppen analyserede samtalen ud fra samme skabelon som tredje- års opgaven skal foregå med. Således blev dette års opgave også repeteret..

3.3.

Tredje modul på tredje år har følgende indhold:

- Sex, kærlighed og vold
- Desperate teenagere
- Narrative familiesamtaler med udsatte børn og deres forældre
- Terapifortællinger
- Repetition

41. dag. To deltagere var desværre syge. Alle har haft meget travlt siden sidste modul, gruppen har ikke mødtes og ingen har læst den obligatoriske litteratur til dette modul. Derfor valgte jeg at droppe introduktionen af noget nyt. I stedet blev der repetition af nogle vigtige begreber fra første års pensum. Tredjeårsopgaven blev endvidere repeteret.

42. dag. Andet og tredje års undervisning blev repeteret med udgangspunkt i udvalgte begreber og metoder. Eksternalisering blev repeteret og deltagerne øvede metoden på hinanden. Problemerne der blev eksternaliseret var eksamensangst og at være dominerende.

43. og 44. dag. De næste to dage blev tredjeårsopgaver-ne fremlagt. Den afsluttende opgaves ordlyd var:

Udvælgelse, analyse, fremlæggelse samt grupperefleksioner af videoklip

Opgaven: Den studerende skal optage en samtale på bånd; Udvælger og analyserer et videoklip; Fremlægger analysen for studiegruppen (30 minutter) og får feedback fra gruppen (30 minutter).

Forberedelsen: Den studerende har 20 minutter til at forberede sig i lokalet inde selve fremlæggelsen. Teknisk udstyr, disposition mm klargøres.

Videoklippen på max. 10 minutter skal være af eget klientarbejde. Klippet skal være sammenhængende. Undtagelsesvis kan den studerende argumentere for vigtigheden af at dele klippet op i to sektioner. Disposition for samtalen noteres op på tavlen under forberedelsestiden:

- Hvem deltager på videoen
- Kontekster for samtalen
- Hvilke temaer tales der om
- Begrundelsen for udvælgelse af netop dette klip
- Disposition for fremlæggelse

Fremlæggelsen: Foregår i uddannelsesgruppen og varer i alt 30 minutter. Videoklippen vises og den studerende fremlægger sin analyse samt sine teoretiske og metodiske overvejelser med udgangspunkt i uddannelsens teori- og metodeindhold.:

- Beskrivelse af processen imellem klient/par/familie/gruppe og terapeut?
- Hvilke af klientens invitationer (åbninger) bliver fulgt op og hvilke bliver ikke? Dvs. hvilke informationer tilvælger og fravælger terapeuten? Hvorfor mon? Teoretiske og personlige præmisser?
- Sker der skift i position hos klient/familiemedlemmer eller terapeut?
- Sker der ændringer af systemets organisering, den enkeltes virkelighedsopfattelse, de historier der fortælles?
- Hvilke teorier og metoder ligger bag terapeuten's arbejde?
- Hvilke præmisser er styrende for klienten/parret/familiemedlemmerne, og hvordan mødes de af terapeuten?

- Hvilke andre veje eller ideer fra den integrerede systemiske referenceramme kunne være taget i anvendelse?
- Hvilken læring har terapeuten opnået via analysen af dette videoklip?

Grupperefleksionerne:

De andre studerende og underviseren indgår som reflekterende team.

Refleksionerne skal bevæge sig i forhold til følgende områder:

Terapeutens kompetencer ift at kunne:

- reflektere over og analysere en terapeutisk situation.
- inddrage relevant teori og metode fra uddannelsens indhold.
- se andre ideer og metoder end de, der er vist i videoklipet.
- have fokus på egne faglige og personlige præmisser.

Alle gruppedeltagerne fremlagde deres udvalgte klip og analyserede dette jf. ovenstående model.

45. dag. Den allersidste dag blev brugt til lidt repetition, evaluering samt to smukke og bevægende afslutningsseancer. Den første foregik i uddannelsesgruppen, hvor man gav hinanden feedback på det personlige og faglige område. Det andet foregik sammen med Børnehjemmets øvrige personale samt de børn, der boede der. Der blev holdt små taler, overrakt uddannelsesbeviser (se ex.) og udvekslet gaver.

Ved afslutningen blev der frembragt tanker om, at gruppen skulle fortsætte med at mødes og repetere teori og metode samt fortsætte med et årligt uddannelsesmodul for at fastholde kompetencerne. Det økonomiske og praktiske skal afklares før der laves endelige aftaler.